

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

Språkcaféer på folkbibliotek

Platser för möten, integration och lärande

Författare: Jonna Knutsson

Handledare: Sara Ahlryd

Examinator: Peter Kåhre

Termin: HT16

Ämne: Biblioteks- och
informationsvetenskap

Nivå: Kandidat

Kurskod: 2BO01E

Abstract

This thesis focuses on the participants of the public library activity *language café*, where immigrants and refugees with the help of native Swedes practice the Swedish language. The aim of the thesis is more specifically to examine the function of this activity for its participants' processes of learning and integration. To investigate this, four questions were asked: *which experiences do the participants have of language cafés? How can the language cafés contribute to the process of language development for the participants? Which part does the language cafés play for its participants from a perspective of learning? Which function do the language cafés play for its participants' processes of integration?* These questions were processed through qualitative interviews with participants at language cafés in two public libraries. Concepts from the models *the four spaces* by Jochumsen et al. (2012), and *The indicators of integration framework* by Ager and Strang (2008) were then used to analyse the empirical material from perspectives of language, learning and integration. The concepts chosen were: *meeting space, learning space, empowerment, language & cultural knowledge, social bridges, social bonds and social links*. The result of this investigation shows that the language cafés play the role of a platform for the participants' language development, retrieval of societal information, and cross-cultural meetings. Although the participants' integration processes did benefit from the social environment offered by the language cafés, the impact of this activity from a perspective of two-way-integration would have been more efficient if more native Swedes would have taken part.

Nyckelord

Folkbibliotek, språkcafé, integration, nyanlända, mötesplats, empowerment, språkutveckling, lärande.

Tack

Jag vill tacka min handledare som varit ett stort stöd under uppsatsskrivandet. Jag vill även tacka mina respondenter för att de velat dela med sig av sina erfarenheter och tankar.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	1
2	BAKGRUND	1
2.1	FOLKBIBLIOTEKET OCH MÅNGFALD	2
2.2	SPRÅKCAFÉER.....	2
2.3	NYANLÄNDA OCH ASYLSÖKANDE I SVERIGE	3
3	PROBLEMFÖRMULERING	3
4	SYFTE.....	4
5	FRÅGESTÄLLNINGAR	4
6	AVGRÄNSNINGAR.....	4
7	TIDIGARE STUDIER OCH FORSKNING	4
7.1	INTEGRATION OCH FOLKBIBLIOTEK.....	4
7.2	INFORMATIONSBETEENDE OCH HANTERINGSMEKANISMER HOS ASYLSÖKANDE	6
7.3	SPRÅK OCH INTEGRATION	7
7.4	SOCIALT LÄRANDE.....	9
7.5	SAMMANFATTNING	10
8	TEORETISKA BEGREPP OCH UTGÅNGSPUNKTER.....	11
8.1	THE FOUR SPACES	11
8.2	THE INDICATORS OF INTEGRATION FRAMEWORK.....	12
8.3	SAMMANFATTNING AV TEORETISKT RAMVERK.....	14
9	METOD.....	14
9.2	INTERVJUGUIDE	14
9.3	URVAL.....	15
9.4	GENOMFÖRANDE.....	15
9.5	BEARBETNING.....	15
9.6	ETISKA STÄLLNINGSTAGANDEN OCH ÖVERVÄGANDEN.....	16
9.7	ANALYSMETOD.....	17
9.7.1	TEMATISK ANALYS	17
9.7.2	ANALYS UTIFRÅN TEORETISKA BEGREPP.....	17
10	RESULTAT.....	17
10.1	PRESENTATION AV RESPONDENTERNA OCH SPRÅKCAFÉERNA.....	18
10.2	PRESENTATION AV RESULTAT	18
10.2.1	MUNTLLIG SPRÅKTRÄNING	18
10.2.2	ATT LYSSNA OCH UTTALA.....	20
10.2.3	SAMTALSÄMNEN	20
10.2.4	ATT VÅGA PRATA	22
10.2.5	SPRÅKTRÄNING OCH MOTIVATION UNDER ASYLTIDEN	22
10.2.6	SVENSKSPRÅKIGA VÄNNER.....	23
10.2.7	ATT KOMMA IN I SAMHÄLLET	23
11	ANALYS	24
11.1	LEARNING SPACE	24

11.2	MEETING SPACE	25
11.3	EMPOWERMENT	26
11.4	SPRÅKLIGA OCH KULTURELLA KUNSKAPER.....	27
11.5	SOCIALA BROAR, BAND OCH INSTITUTIONELLA NÄTVERK	28
11.5.1	SOCIALA BROAR	28
11.5.2	SOCIALA BAND	28
11.5.3	SOCIALA INSTITUTIONELLA NÄTVERK.....	29
12	SLUTSATSER	29
13	DISKUSSION.....	30
13.1	METODKRITIK.....	31
13.2	TEORIKRITIK.....	32
14	SAMMANFATTNING.....	32
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	34
	OPUBLICERAT MATERIAL	34
	PUBLICERAT MATERIAL	34
	BILAGOR	40
	BILAGA A: INTERVJUGUIDE	40

1 Inledning

De senaste åren har invandringen till Sverige ökat. Under 2015 tog Sverige emot över 160 000 asylsökande (Migrationsverket, 2015), 2016 har hittills över 24 000 asylansökningar inkommit (Migrationsverket, 2016a), och migrationsverket uppskattar att antalet asylsökande under kommande år kommer att vara fortsatt högt (Regeringskansliet, 2016). I samband med detta har många folkbibliotek rapporterat att antalet besök ökat, särskilt på mindre orter med högt asylmottagande. För folkbiblioteken medför detta nya informella och sociala användarbehov att tillgodose (Svensk biblioteksforening, 2016, s. 2), bland annat med tanke på de nya samhälleliga informationslandskap som nyanlända, på ett nytt språk, måste navigera sig igenom (Lloyd 2014). Att undersöka hur nyanländas informations- och språkbehov faktiskt ser ut är därför av stor vikt.

Svensk biblioteksforening kopplar nyanländas biblioteksanvändning till bland annat möjligheterna att använda datorer, få hjälp med myndighetskontakter, samt få hjälp med språkträning (Svensk biblioteksforening, 2016, s. 2-3). Nyanlända behöver inte bara lära sig ett nytt språk, utan även lära sig att hitta och navigera bland nödvändig samhällsinformation. Forskning visar att fysisk och social informationsförmedling stöttar flyktingar i denna navigering (Lloyd, 2014), och för många nyanlända är kontakt med bibliotekspersonal och biblioteksarrangemang med språkträning därför viktiga källor för information (Lloyd, 2014; Riggs et al., 2012).

För att möta efterfrågan på språkträning har många folkbibliotek bland annat anordnat språkcaféer, i samarbete med civilsamhället (Svensk biblioteksforening, 2016, s. 3). Där kan nyanlända öva sig i svenska språket och samtala om vardagsbestyr tillsammans med volontärer eller bibliotekarier. I denna uppsats vill jag undersöka vilken roll språkcaféer anordnade på folkbibliotek har för dess deltagare. Språkcaféer beskrivs ofta som platser för integration och lärande, där samtal om kultur, samhällsinformation och språkträning blandas. Men vad anser deltagarna? Hur ser deras behov ut, varför går de på språkcafé och vilken roll kan verksamheten spela i deras lärandeprocesser och språkutveckling?

I den här uppsatsen kommer jag att genomföra en intervjuundersökning med deltagare på språkcaféer på två folkbibliotek. Undersökningens resultat kommer att analyseras utifrån utvalda begrepp från biblioteksmodellen *The four spaces* (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen, 2012) och integrationsmodellen *The indicators of integration framework* (Ager & Strang, 2008). Med hjälp av analytiska begrepp från dessa modeller förs sedan en diskussion kring deltagarnas upplevelser och språkcaféernas funktioner för dess deltagare.

2 Bakgrund

Följande avsnitt inleds med en bakgrund till folkbibliotekens arbete med integration, där jag tar upp IFLA:s (The International Federation of Library Associations and Institutions) mångkulturella biblioteksmanifest, europeiska folkbiblioteks arbete för att stödja nyanlända flyktingar, och exempel på svenska folkbiblioteks historiska arbete med att stödja och bemöta nyanlända. Därefter ger jag en bakgrund till språkcaféernas uppstart på svenska folkbibliotek och slutligen tar jag upp asylsökande och nyanländas olika rättigheter i Sverige, bland annat gällande svenskundervisning. Hur asylprocessen påverkar asylsökandes livssituationer beskrivs även kort.

2.1 Folkbiblioteket och mångfald

I Unescos folkbiblioteksmanifest och skolbiblioteksmanifest (2006) står att folkbiblioteket ska stimulera till kulturell mångfald och främja kontakten mellan olika kulturer (Svenska Unescorådet, 2006, s. 11). Detta understryks även i IFLA:s mångkulturella manifest, *Multicultural communities: Guidelines for library services* (IFLA, 2009), ett komplement till Unescos folkbiblioteksmanifest. Där påpekas att bibliotek måste ägna särskild uppmärksamhet åt den mångfald som återfinns i lokalsamhället, inkluderat ursprungsbefolkningar, invandrargrupper, asylsökande, flyktingar, migrantarbetare och nationella minoriteter. Vikten av att biblioteken har en strategisk plan för sitt mångfaldsarbete understryks, liksom att sådana planer ska baseras på samhälleliga behovsanalyser och efterfrågansundersökningar eftersom efterfrågan av bibliotekstjänster av en mängd olika skäl inte behöver motsvara ett mångkulturellt samhälles befolkningsgrupper. Till exempel kan låga användarförväntningar, otillräckliga tjänster och publicitet, eller bristfälliga resurser påverka efterfrågan av biblioteksaktiviteter (ibid, s. 4). Med tanke på de senaste årens flyktingkris och den ökade invandring till Sverige som följt detta, aktualiseras därför behovet av användarundersökningar som fokuserar på nyanlända och asylsökande.

Många folkbibliotek i olika delar av Europa har till följd av flyktingkrisen och den ökade invandringen mobiliserat sig för att hjälpa nyanlända och asylsökande. I IFLA:s rapport *Responding! Public libraries and refugees* (IFLA, 2015) beskrivs hur olika europeiska länder arbetar för att stödja nyanlända flyktingar. Borttaget ID-krav för bibliotekskort, arrangemang som studiehjälp och språkinlärningsworkshops, utökning av mångspråkslitteratur och språkkurser, läsecirklar och informationsträffar med fokus på flyktingars situation och mångkultur, samt hjälp med asylansökningsprocesser är några exempel på initiativ och arrangemang som genomförts på europeiska och svenska bibliotek. För att bidra med inspiration till hur folkbiblioteket kan arbeta för att stödja nyanlända, har även EBLIDA (The European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) startat en webbsida där nyheter och länkar om folkbiblioteksinitiativ kopplade till nyanlända delas (EBLIDA 2015).

IFLA:s rapport (2015) betonar folkbibliotekens tradition av att välkomna alla, något som även tas upp i Svensk biblioteksförnings debattinlägg *Upprop för biblioteken och människor på flykt* (Svensk biblioteksförning, 2015). Där belyses folkbibliotekens arbete med att stödja och bemöta nyanlända under andra världskriget, vid 70-talets arbetskraftsinvandring och 90-talets Balkankrig. Folkbibliotekens arbete med nyanlända belyses även i Svensk biblioteksförnings rapport *Framgångsrikt, men förbisett* (Svensk biblioteksförning, 2008), som lyfter fram forskning och studentuppsatser som undersöker bibliotekens integrationsfrämjande arbete. Rapporten visar att biblioteken på flera sätt fungerar som integrationsfrämjande arenor, där bland annat möten, kommunikation och informationsinhämtning identifieras som viktiga delar av integration och av folkbibliotekens arbete.

2.2 Språkcaféer

Språkcaféer är en verksamhet som riktar sig till personer som vill lära sig och träna på att tala ett visst språk, till exempel franska, arabiska eller svenska. På folkbibliotek är det vanligt med språkcaféer som riktar sig till personer som vill träna på och lära sig det svenska språket. Språkcaféverksamheter på folkbibliotek har enligt Ingrid Atlestam och Lisbeth Stenberg (2010, s. 6) sitt ursprung i en datakurs som hölls på Kortedala bibliotek i början på 2000-talet. Kursen var en del av Projektet Ordbron som genomfördes av Malmö stadsbibliotek, Falkenbergers bibliotek och Kortedala bibliotek. Biblioteken genomförde grundläggande kurser i datoranvändning på olika språk, med

målet att bygga broar gällande integration, information och IT (Atlestam, Källgren & Stenberg, 2011, s. 15). Kursens fikapauser visade sig ha ett egenvärde, med gränsöverskridande samtal vad gäller bakgrund, språk och ålder. Detta i kombination med en mängd förfrågningar från låntagare om möjligheter att praktisera på biblioteket för att öva svenska, ledde till att "Café Ordbron - samtal på lätt svenska" startades. En gång i veckan bjöd biblioteket in till samtal, ibland med gäster från organisationer eller myndigheter, med ledare som såg till att fördela ordet rättvist. Idag har många bibliotek anammat språkcaféverksamheter, med varierande upplägg och innehåll. Ibland ansvarar frivillighetsorganisationer för upplägget, och i andra fall har biblioteket det huvudsakliga ansvaret, med bibliotekarier som cirkelledare (Atlestam & Stenberg, 2010, s. 6f; Atlestam, Källgren & Stenberg, 2011, s. 15).

2.3 Nyanlända och asylsökande i Sverige

Det finns olika definitioner av begreppet nyanlända. I den här uppsatsen definierar jag nyanlända som ett samlingsbegrepp för flyktingar, asylsökande och personer med uppehållstillstånd, som varit i Sverige upp till fem år. Definitionen baseras på mitt urval.

Nyanlända med uppehållstillstånd har rätt till utbildning i svenska för invandrare (SFI), men asylsökande har inte samma rätt till språkundervisning, med undantaget för barn som har rätt att gå i skolan. Vuxna hänvisas istället till studiecirklar eller språkcaféer på lokala frivilligorganisationer och studieförbund, eller internetbaserade studier på egen hand (Migrationsverket, 2016b). Väntan på uppehållstillstånd kan pågå i flera år, och asylsökandes rättigheter beträffande skola, arbete, boende, sjukvård och social och ekonomisk utveckling är begränsade. Asyلتiden kan medföra upplevelser av höggradig stress och isolation, samt försämringar av individens psykiska och fysiska hälsa. Detta kan härledas till kulturskillnader, språksvårigheter, tidigare traumatiska erfarenheter och asylprocessens utformning. Många asylsökande saknar sociala nätverk och har begränsade språkkunskaper, vilket enligt Socialstyrelsen försätter dem i otrygga situationer, samtidigt som andra påfrestningar som kulturkrockar och diskriminering även påverkar många (Socialstyrelsen, 2015, s. 8).

3 Problemformulering

De senaste årens ökade flyktingströmmar har medfört nya informationsmässiga och sociala behov för samhället att möta. Forskning visar att nyanlända står inför utmaningar som rör både språkinlärning, informationsinhämtning och integration i allmänhet. Detta är särskilt påtagligt för asylsökande som har begränsat handlingsutrymme (Bergman, 2010; Lloyd, 2014; Riggs et al., 2012) och begränsade rättigheter till språkundervisning (Migrationsverket, 2016b; Socialstyrelsen, 2015). För att motverka segregation krävs att vi lyfter fram och undersöker nyanländas och asylsökandes upplevelser av sina möjligheter att inhämta information som samhället, och kanske framförallt att lära sig det nya språket.

Som svar på en ökad efterfrågan av informations- och språkträningskanaler, arrangeras idag språkcaféer av ett flertal organisationer och samhällsinstitutioner, däribland folkbiblioteken. Dessa riktar sig främst till personer som vill träna svenska och samtidigt samtala om olika ämnen. Språkcaféer beskrivs ofta som integrationsfrämjande, kanske eftersom språkkunskaper är så pass viktiga nyckeldelar i nyanländas integration (Ager & Strang 2008; Franzén, 2001; Frirum til integration, 2001). Men forskning om språkcaféernas funktion för deras deltagare är utifrån svenska förhållanden skral, med undantag för ett mindre antal studentuppsatser (se till exempel: Bäckström & Hellkvist, 2010; Elmqvist & Engblom, 2014; Svensson & Wall, 2012; Södergren, 2014). Jag menar därför att det är viktigt att undersöka i vilken mån

folkbibliotekens språkcaféer bidrar till språkutveckling och integration. Detta för att de nyanländas behov i denna kontext lyfts fram och synliggörs. Förhoppningen är att studien kan foga till kunskap om hur folkbibliotek genom sin språkcaféverksamhet kan arbeta för att stödja nyanlända i deras väg in i det svenska samhället.

4 Syfte

Syftet med studien är att undersöka deltagarnas uppfattningar av språkcaféverksamhet på folkbibliotek.

5 Frågeställningar

- Vilka upplevelser har deltagarna av språkcaféerna?
- Hur bidrar språkcaféerna till deltagarnas språkutveckling?
- Vilken roll spelar språkcaféerna för dess deltagare ur ett lärandeperspektiv?
- Vilken funktion fyller språkcaféerna för dess deltagares integrationsprocesser?

6 Avgränsningar

Jag har inte avsett att intervjua bibliotekspersonal eller volontärer på folkbibliotekens språkcaféer. Språkcaféer på universitetsbibliotek eller frivilligorganisationer har heller inte varit av intresse för studien. Andra typer av folkbiblioteksverksamheter som riktar sig till nyanlända har inte undersökts, och inte heller övrigt integrationsinriktat arbete som bedrivs av/på folkbibliotek. Trots att detta inte undersöks, omnämns i förbigående några sådana verksamheter dock på olika ställen i denna uppsats.

7 Tidigare studier och forskning

I följande kapitel ger jag en översikt över tidigare studier och forskning som är relevant för min undersökning. De studier som introduceras består av vetenskapliga artiklar, praktikerstudier, rapporter och studentuppsatser. Inledningsvis tar jag upp arbeten som belyser och undersöker hur folkbibliotek arbetar och kan arbeta, integrationsfrämjande - bland annat genom biblioteksarrangemang. Studier om folkbiblioteket som mångkulturell mötesplats och aktuell forskning om folkbibliotekens arbete för nyanlända presenteras även. Därefter redogör jag för forskning som rör asylsökandes informationsbeteende och hantering av det begränsade handlingsutrymme som asylprocessen medför. Vad som påverkar språkinläring, språkets vikt för integration, och slutligen hur lärande och kunskapsinhämtning fungerar i sociala situationer presenteras därefter.

7.1 Integration och folkbibliotek

Begreppet integration består av en mängd olika processer. Det är ett svårdefinierat och på vissa sätt förlegat begrepp, då det tidigare utgått från en ensidig retorik med funktionalistiska och konservativa utgångspunkter som delat upp ”invandrare” och ”svenskar” i de som ska integreras, och de som ska bistå de andras integrering (De los Reyes & Kamali, 2005, s. 3, 11; Integrationsverket, 2004, s. 23). Integrationsverket beskriver dock att i nyare forskning är konsensus att integration är en flerdimensionell process, som inte karakteriseras av enskilda sociala förhållanden, utan av olika delprocesser och sociala relationer inom flera samhällsområden (2004, s. 23-24).

Andreas Vårheim (2011; 2014) menar att skapandet av *social tillit* är en viktig del av immigranters integrationsprocesser. I studier utförda på flera amerikanska (2011) och ett norskt (2014) folkbibliotek, diskuterar han hur folkbiblioteken och folkbiblioteksarrangemang bidrar till skapandet av detta. Studierna tyder på att folkbiblioteken är

delaktiga i skapandet av just social tillit hos immigranter, dels med stöd från den universella devisen att folkbiblioteken är till för alla, dels med hjälp av arrangemang som riktar sig till immigranter (2011, s. 17). Bland de biblioteksarrangemang som undersöktes i USA, genomfördes bland annat kurser i engelska riktade till immigranter. Dessa var utformade som en blandning av språkcaféer och språkkurser: de saknade examinationer, lärarna bestod mestadels av volontärer, och lärarantalet var generellt sett lika stort som antalet studenter. Många av deltagarna hade tidigare hoppat av andra språkkurser, men uppskattade det annorlunda och informella upplägget av bibliotekens språkkurser, vilket även ledde till att de fortsatte komma tillbaka till biblioteket (Vårheim, 2011, s. 12, 17). Vårheim argumenterar för att biblioteksprogram som dessa, riktade specifikt till invandrare, utöver skapandet av social tillit även kan verka stöttande i skapandet av sociala nätverk inom immigrantgrupper. Detta kan leda till en trygghet som i sig leder till risktagande, nödvändigt för att skapa bredare sociala nätverk (till exempel över kulturella och språkliga gränser) (ibid., s. 12, 13). I Vårheims studie från 2014 visade sig de nyanlända biblioteksanvändarna ha en hög tillit till biblioteket som institution, och folkbiblioteksarrangemang som läsecirklar och läsläsningshjälp bidrog till de band som skapades mellan immigranterna och folkbiblioteket (2014, s. 66). Men även om immigranter har en hög misstro mot statliga institutioner, menar Vårheim att det är troligt att folkbibliotek är bland de institutioner som misstros minst. De har därför en fördel i möjligheterna att skapa tillit och stötta integrationsprocesser (ibid., s. 13, 17-18). Folkbiblioteken som institution och deras flexibla arrangemang och lärandeprogram kan alltså ses som en effektiv plattform för skapande av social tillit och stöttande av integrationsprocesser.

Mikael Stigendal (2008) anser likt de argument som framförs i Integrationsverkets rapport (2004) att begreppet integration är så pass förknippat med relationen mellan svenskar och invandrare, att definitionen lätt blir för snäv, utan att rymma de senaste decenniernas utveckling av begreppet (s. 49). Stigendal närmar sig integrationsbegreppet genom att prata om innanförskap och utanförskap, bland annat med fokus på barriärer som skapar känslor av utanförskap: målgruppsbarriärer, resursbarriärer och ordningsbarriärer. På biblioteken visade sig dessa barriärer vara låga, eftersom biblioteket vänder sig till alla, inte kräver särskilda resurser av sina besökare, och inte har särskilt utestängande krav på ordning (s. 64-65, 96-97). Biblioteket, menar Stigendal, representerar ett samhälle dominerat av nordisk välfärdsregim - att biblioteket vänder sig till grupper i utanförskap behöver därför inte tolkas som stigmatiserande. Detta eftersom välfärden ska vara generell och biblioteket finnas till för alla. Biblioteksatsningar inriktade särskilt på till exempel nyanlända skiljer sig alltså enligt Stigendal från satsningar som görs för att lösa problem, som olika satsningar eller välfärdsprojekt, något han menar kan vara lättare att ifrågasätta (s. 61).

Synen på folkbiblioteket som mångkulturell mötesplats återkommer i forskning som rör folkbibliotek och integration, då folkbibliotek ofta beskrivs i termer som just mötesplatser. Ragnar Audunson (2005) delar upp begreppet mötesplats i hög- och lågintensiva mötesplatser, där högintensiva karakteriseras av möten mellan personer med liknande intressen och engagemang, medan lågintensiva karakteriseras av möten mellan människor med olika intressen och värderingar. Högintensiva mötesplatser är viktiga på ett individuellt plan, men kan i ett mångkulturellt samhälle representera element som leder till fragmentering baserat på kulturella och sociala gränsdragningar. Enligt Audunson är lågintensiva mötesplatser därför nödvändiga ur en demokratisk mångkulturell kontext (s. 430, 436). Detta eftersom grunden för demokrati är tolerans, och tolerans förutsätts av exponering för värderingar, intressen och preferenser som skiljer sig från våra egna, samt en försoning och acceptans av dessa som legitima. Som en av få kvarvarande tvärkulturella mötesplatser, menar Audunson att folkbiblioteket därför förespråkar tvärkulturell kontakt och kommunikation. Han betonar även att ett

mångkulturellt biblioteksskap inte enbart innefattar att utveckla verksamheter som skraddarsys för att passa etniska och kulturella minoriteter. Dessa är nödvändiga, men för mycket fokus på sådana strategier kan innebära att biblioteket begår segmenteringsmisstag (Audunson, 2005, s. 437-438). Detta får mig att tänka på språkcaféet som mötesplats – vilken funktion kan de ha utifrån Audunsons perspektiv? Jag återkommer till detta i studiens analyskapitel.

Även Eve R. Gaus & Terry Weech (2008) beskriver folkbiblioteket som en mångkulturell mötesplats. Baserat på deras litteraturgenomgång av forsknings- och nyhetsartiklar publicerade mellan 1969 - 2008, menar de att skapandet av kulturellt brobyggande bibliotek är en flerstegsprocess (s. 221, 225). De menar bibliotekarier till att bli aktivister och menar att dessa genom att säkerställa allas lika rätt och tillgång till biblioteket skyddar biblioteksutrymmet. De beskriver även hur biblioteket bör underlätta kulturellt utbyte mellan olika etniska grupper, att integration sker genom aktiviteter, och att biblioteket därför måste se till att vara en aktiv del av lokalsamhället. Detta kan uppnås genom att öka folkbibliotekens uppsökande verksamhet (tillsammans med andra samhällsorganisationer), ökat nätverkande, samt arrangerandet av fler tvärkulturella programverksamheter. Författarna betonar även vikten av att biblioteket hävdar sig i samhället som en öppen plats där alla är välkomna, i och med att offentliga sfärer långsamt försvinner från samhället och ersätts av ”falska” offentliga sfärer. Genom att använda folkbiblioteksutrymmet som ett ”community center”, menar författarna att biblioteket kommer att kunna öka det tvärkulturella utbytet i lokalsamhället, och således minska sociala spänningar och gap mellan olika grupper i samhället (s. 225, 226).

I delrapporten *Folkbibliotekens arbete för och med nyanlända – om förändringar, svårigheter och inspirerande utmaningar* (2016) belyser Ola Pilerot och Frances Hultgren arbetsförändringar på folkbibliotek i och med bibliotekens ökade arbete för och med nyanlända. Rapporten är en del av ett pågående forskningsprojekt som syftar till att identifiera informationsfrågor angelägna för nyanlända i deras etableringsprocesser (s. 3). I en tidigare delrapport till forskningsprojektet intervjuades flyktingar om hur de får tillgång till, använder och delar information för att stödja etableringsprocesser och integration i samhället. Denna delrapport är i skrivande stund än så länge opublicerad (Högskolan i Borås, 2016), men att forskning utförs visar ämnets samhällsrelevans. Rapporten visar att nya önskemål och behov har framkommit i interaktionen med nyanlända, som att få hjälp med ansökningar till migrationsverket och bankärenden. Flera bibliotekarier beskriver därför att de har behov av mer kunskap om myndighetsregler och mer kontakt med socialförvaltningen, för att kunna vara behjälpliga och kunna guida låntagarna i samhällets olika byråkratiska miljöer. Flera deltagare uppgav även att de upplevde att kunskap och erfarenhet om vad biblioteket erbjuder saknades hos delar av användargruppen (s. 9-13, 25). Ur bibliotekspersonalens enkätsvar kan alltså nyanländas behov utrönas. Källan har dock inte kvalitet av primärredogörelse, eftersom nyanlända biblioteksanvändare inte själva uttalar sig i studien.

7.2 Informationsbeteende och hanteringsmekanismer hos asylsökande

Borta från välbekanta miljöer och sociala grupperingar, blir nya informationskällor och lärandetaktiker nödvändiga. För asylsökande eller flyktingar blir detta särskilt påtagligt, då de måste anpassa sig efter nya informationsmiljöer på ett ofta främmande språk, på platser de inte alltid valt att flytta till själva. Det skriver Annemaree Lloyd (2014), som forskat om hur flyktingar hanterar, upplever och navigerar i deras värdlands informationsmiljöer (s. 49). Lloyds forskning utgår från en hälsoinformationskontext, men författaren påpekar att denna kontext kan utgöra representativa koncept för

informationslitteracitet i stort (s. 62).

Övergången till och in i en komplex och obekant ny informationsmiljö kräver att flyktingar engagerar sig i en rad olika nya informationskällor och nyttjar kanaler som stöder konstruerandet av nya informationslandskap. De nya informationsmiljöerna kopplat till bland annat språksvårigheter, resulterade i att insamlad kunskap blev fragmenterad, något som flyktingarna hanterade genom att dela med sig av och diskutera informationen inom bland annat religiösa och mångkulturella grupper (benämnt som en kollektiv *coping strategy*), där information även delas och bekräftas (s. 60-63). Lloyds studie visar att flyktingars orientering bland nya informationsmiljöer stöttas av muntliga och fysiska aktiviteter där medierare rättar sig efter begränsade språkkunskaper och i vissa fall literacitet. Andra människor och sociala nätverk (vänner, familj, kollegor) identifierades av flyktingar med begränsade literacitets- och språkkunskaper som de viktigaste informationskällorna och det viktigaste stödet vid övergången till nya informationsmiljöer (s. 57-59). Även bibliotek identifierades som viktiga källor för information, bland annat tack vare möjligheterna att få hjälp av bibliotekspersonalen. För skapandet av informationslandskap (och literacitet) är fysiska och sociala källor nödvändiga. Med hjälp av en kommunikativ och anpassad informationsförmedling, kan flyktingar alltså få hjälp med att skapa grunder för informationslandskap på bibliotek (s. 61, 63).

I doktorsavhandlingen *Seeking empowerment: Asylum-seeking refugees from Afghanistan in Sweden* (2010) har Jonny Bergman undersökt hur asylsökande hanterar den livssituation som asylprocessen skapar, som han beskriver som präglad av osäkerhet och väntan. Bergmans forskning bidrar till förståelsen av flyktingars situation och är därför av relevans för min studie. Eftersom asylsökande måste få sina skyddsbehov prövade, är de beroende av andras beslut. Bergman skriver att det svenska asyl- och flyktingmottagandet karaktäriseras av bland annat förändringar gällande beviljade uppehållstillstånd, mängden asylansökningar olika år, men även av en dominerande svensk nationell diskurs som skapar ett rasistiskt och paternalistiskt präglat bemötande av flyktingar och asylsökande (2010). De asylsökande flyktingarnas situation beskrivs som en process av *disempowerment*; en tillvaro karaktäriserad av ogästvänlighet och beroende, präglad av ett begränsat handlingsutrymme och maktlöshet. Ogästvänlighet syftar till en restriktiv asylopolitik kantad av motsägelser för de asylsökande flyktingarna, och upplevelser av ojämlik behandling. Beroende syftar till asylsökande flyktingars beroendeställning till myndigheter, asylopolitik, handläggare, tolkar, advokater och andra asylsökande. Beroendet relateras till passivitet, isolering och ekonomiskt beroende.

I Bergmans doktorsavhandling framgår att trots att situationen är *disempowering*, hanterar de asylsökande flyktingarna detta genom att handla utifrån den. Bergman beskriver detta som möjliggörande handlingar - utifrån en underordnad position kommer en vilja att hålla sig sysselsatt och representera sig själv på olika sätt (s. 187). På det sättet söker de efter *empowerment* och ett större handlingsutrymme, så gott det går inom den situation och den ram de befinner sig i; de söker information och kommunicerar inom sina sociala nätverk, deltar i organiserade aktiviteter som jobb-, praktik- och språkträning, och lättar på oros känslor samt ”dödar tid” genom utförande av vardagsaktiviteter. Bergman menar att sökandet efter *empowerment* skapas när människor upplever utmaningar eller motstånd (s. 166).

7.3 Språk och integration

Språkkunskaper beskrivs ofta som en viktig del av nyanländas integreringsprocesser, men att lära sig värdlandets huvudspråk är inte alltid lätt. Språkliga skillnader, studievana och motivationsgrad är några exempel på faktorer som kan påverka språkinläringen. Det skriver Elsie C. Franzén (2001), specialist i pedagogisk psykologi och docent i pedagogik. Eftersom språket är en del av identiteten, spelar det egna språkets

känslomässiga betydelse in på hur språkinläringen i ett nytt land påverkas. Studievana, särskilt en vana av att studera språk, kan enligt Franzén förse individen med genvägar (kopplade till grammatiska system och regler) i inläringen av ett nytt språk. För vissa kan även självkänsla vara starkt kopplad till språkligt uttryck, något som kan resultera i att språkinlärningsprocessen hämmas när formuleringar blir felaktiga, språket upplevs som fattigare jämfört med modersmålet och ordförrådet blir mindre. Men för andra motiverar och överväger tillfredsställelsen av att kunna göra sig förstådd, få en större överblick och en vidare repertoar.

Graden av motivation för att lära sig det nya språket kan ha en stor påverkan på individens inlärningsmöjligheter. En anställning, kontakt med nya landsmän, eller positivt bemötande av omgivningen är exempel på motiverande faktorer, och hämmande faktorer kan till exempel vara en inställning av att vistelsen i landet blir kort (Franzén, 2001, s. 29-39). Långt utdragna asylprocesser, asylsökandes begränsade rättigheter vad gäller språkundervisning (Migrationsverket, 2016b) och nu även tillfälliga uppehållstillstånd (SFS 2016:752), kan rimligtvis tänkas ha negativ inverkan på till exempel asylsökandes motivation till språkinläring och därigenom påverka deras språkinläring och etableringsprocesser. Franzén skriver vidare att en *språkparadox* kan uppstå när en person inte får arbete för att hans språkkunskaper bedöms vara för svaga, samtidigt som ett arbete är det personen skulle behöva för att kunna öva upp sina språkkunskaper. Även graden av skrivkunighet påverkar, då personer kan vara språkkunniga och tala flera språk men ändå ha svårigheter att lära sig skriva och läsa på språken. Att lära sig *tala* ett nytt språk och att lära sig *läsa och skriva på språket* är skilda saker (Franzén, 2001, s. 29-39). Detta kan vara relevant att reflektera över kopplat till språkcaféer, där fokus läggs på muntlig språkinläring.

Enligt Alister Ager och Alison Strang är språkkunskaper vitala för flyktingars möjligheter att ta del av olika samhällstjänster, utveckla sociala nätverk och i förlängningen integreras i samhället. En tvåvägsförståelse av integration kan enligt författarna minska barriärer i lokalsamhället (Ager & Strang, 2008, s. 182). För flyktingbarn och i många fall även flyktingföräldrar i Storbritannien fungerar skolan som den viktigaste platsen för möten och kontakt med ”members of local host communities” (ibid., s. 172) och spelar därför en viktig roll i etablerandet av relationer som stöttar integration. Efter att vissa skolor i Storbritannien avsatt särskilda språkenheter för flyktingbarn, har sådana skolmiljöer visat sig begränsa möjligheter för möten med andra barn (något som i förlängningen även gäller för deras föräldrar). Detta kan i sin tur minska kanaler för nätverksskapande som gynnar en tvåvägsintegration (Ager & Strang, 2008, s. 172). Trots att Ager & Strangs forskning här berör flyktingbarn, anser jag detta ändå ha relevans för min studie då liknande uppdelade studiemiljöer även förekommer för vuxna nyanlända.

Ager och Strang påpekar att sammanhang där nyanlända kan umgås med personer som talar samma eller liknande språk samtidigt kan underlätta personernas integreringsprocesser, då nyanlända där kan få hjälp med information, kontakter, och få tillfredsställa behovet av att tala sitt eget språk (Ager & Strang, 2008, s. 178). En förlust av ursprungliga språkkunskaper kan resultera i marginalisering, särskilt för ”andra generationens invandrare”, då språk på många sätt utgör en nyckelkomponent av kultur och kulturell identitet. Under vissa förhållanden kan förvärv av det mottagande landets språk därför bidra till separation (se också: Resnyansky, 2016, s. 2056).

Det har i skrivande stund publicerats ett mindre antal studentuppsatser som handlar om språkcaféer på folkbibliotek (se till exempel: Bäckström & Hellkvist, 2010; Elmquist & Engblom, 2014; Persson & Persson Möllerström, 2016; Södergren 2014). Camilla Svensson och Jennie Wall (2012) har i sin kandidatuppsats från Bibliotekshögskolan i Borås fokuserat på språkcaféets betydelse för dess deltagares integrationsprocesser. För

att analysera sitt resultat använder de sig av José Alberto Diaz integrationsmodell (Diaz, 1996), som delar upp integration i olika dimensioner (personlig, familje-, boende-, kommunikativ, politisk, social respektive ekonomisk integration). Svenssons och Walls analys visar att språkkunskaper via folkbibliotekets språkcafé öppnar upp för ekonomisk integration (ökade möjligheter att få jobb), social integration (självförtroende och tillit till sin egen språkförmåga), politisk integration (tillgång till samhällsinformation), och i det hela även kommunikativ integration. De kommer även fram till fyra framträdande anledningar till varför deras respondenter går till språkcaféet: för att tala svenska, få tillgång till samhällsinformation, för att använda språkcaféet som mötesplats och för att få känslor av ökad tillit och ett ökat självförtroende (s. 15, 25). Eftersom min studie också behandlar språkcaféer och integration, kan dessa resultat vara intressanta att jämföra med mitt empiriska resultat.

7.4 Socialt lärande

Det finns många olika kanaler som kan stödja konstruerandet av kunskap och informationslandskap. Yuko Yoshida visar till exempel i rapporten *Creating a space for autonomous learning and citizen involvement in collaboration with a public library* att självstyrande gruppaktiviteter på folkbibliotek bidrar till skapande av *empowerment* och lärande för deltagare som samlas med ett gemensamt syfte (2016, s. 669). I Elena Prigoda och Pamela J. McKenzies (2007) studie om informationsbeteende i ett folkbiblioteks stickgrupp, tydliggörs även hur denna i första hand fungerar som mötesplats där informationsutbyte och gemenskap ligger i fokus, mer än vad själva stickningen gör. Information och kunskaper om stickning skapades och delades i interaktionen mellan deltagarna. Men även ämnen som hälsa, böcker, politik och konsument- och samhällsinformation diskuterades på träffarna, och deltagarna tipsade och hänvisade även varandra till olika informationskanaler och källor. I denna kontext kan deltagare dela både färdigheter och olika typer av information (s. 99-103). Enligt min mening visar studien (trots dess smala omfång) att gemensamma aktiviteter oavsett fokus kan generera meningsfulla samtal och informationsförmedling rörande andra ämnen än de som aktiviteten utgår ifrån.

I rapporten *Flexible models for learning English are needed for refugee mothers* (2012) identifierar Elisha Riggs et al. barriärer för kvinnliga flyktingar (mödrar) i Australien att lära sig engelska. Deltagarna rapporterade att de ville lära sig språket, men att delta i engelsklektioner visade sig ofta vara svårt eller omöjligt. Ansvar för barn, en oro över att tillgängliga alternativ för barnomsorg skulle vara kulturellt olämpligt, och att många flyktingfamiljer prioriterade männens språkkunskaper för att öka deras anställningschanser var några av de barriärer som identifierades. Vissa kvinnor blev även avskräckta till att delta i lektioner med andra män av sina makar eller andra familjemedlemmar som ansåg detta olämpligt. De kvinnor/mammor som deltog i engelsklektioner tyckte att de 510 timmarna som ingick var otillräckligt, eftersom detta för många av dem var deras första erfarenhet av klassrumsbaserat lärande. Dessa kvinnor löpte en risk för isolering och marginalisering. Dessutom kunde kommunikationsproblem och dysfunktion skapas i familjestrukturer när barnen snabbare lärde sig engelska. Flera kvinnor upplevde språket som läskigt, och kände sig som en börda när de måste förlita sig på andra för att översätta och tolka för dem (Riggs et al. 2012, s. 399-400).

Riggs et al. undersöker innovativa (*ad hoc*) modeller för att lära sig engelska, där språkträning inkorporeras i lokala program som matlagningskurser, kulturspecifika multikulturella lekgrupper och tvåspråkig sagoläsning (s. 401), liknande folkbibliotekets språkcaféers upplägg. På programmen fick kvinnorna möjligheter att träna sig på att konversera på engelska och förbättra sitt vardagsspråk. Att i dessa kontexter öka det språkliga självförtroendet rapporterades av flera av kvinnorna, och av arrangörerna, som en nyckelfaktor i kvinnornas väg till att bli självförsörjande. Författarna drar slutsatsen

att språkkunskaper är ett viktigt medel för att uppnå integration, samt att dåliga kunskaper i värdlandets språk äventyrar kvinnornas studie- och arbetsmöjligheter och deras tillgång till social- och hälsojänster. Modeller för flexibel språkträning som inkorporerade språkträning inom vardagskontexter uppvisade goda möjligheter, men påvisade även att noggranna utvärderingar är nödvändiga för att identifiera framgångsrika strategier för att stötta flyktingars etableringsprocesser (ibid. s. 401-402).

I *Knowledge in dialogue: empowerment and learning in public libraries* (2007) undersöker Hans Elbeshausen effekten av det danska folkbibliotekskonceptet och -projektet ”biblioteket som lärandecentra”; ett koncept och projekt där lärandecentrum utvecklats (i bland annat ett socialt inkluderings syfte) på tre folkbibliotek situerade i områden med hög befolkningsandel av etniska minoriteter och missgynnade grupper. Elbeshausen utgår från att etniska minoritetsgrupper befinner sig i inaktiva informationszoner som begränsar deras samhällsliga deltagande. För att förmedla användbar information till dessa grupper är det därför viktigt att bibliotekspersonal innehar kunskap om de informationsbehov och den sociokulturella situation grupperna har och befinner sig i. På lärocentrumen fick deltagarna bland annat använda sig av datorer, delta i IT-kurser, informationslitteracitets-lektioner och få användarrelevant samhällsinformation genom bibliotekens samarbeten med olika organisationer och yrkesgrupper. De kunde även delta i arrangemang som ”We read the newspaper – together”, där de fick tillgång till språkträning, samhällsinformation och kulturell kunskap.

Centrumens sociala upplägg möjliggjorde för deltagarna att dela kunskaper och information med varandra, vilket visade sig stödja kunskapsbyggande och kunskapsdelande ”communities”. Detta genom att ”lärarna” interaktivt förmedlade information genom dialogmässig kommunikation och personliga råd (vilket visade sig vara oumbärligt för deltagarnas kunskapsutveckling), samt genom att deltagare med mer kunskap inom vissa områden bistod de med mindre. Tillsammans kunde deltagarna därmed utveckla tekniska, sociala, samhällsliga och verbala färdigheter, samt skapa sociala nätverk – något Elbeshausen menar spelar en viktig roll för deltagarnas vidare kunskapsdelande och -byggande. Särskilt möjligheten att öva i samband med lärandet beskrivs av även Elbeshausen och av deltagarna som en oumbärlig del av läroprocesser. Elbeshausens studie visade att de sociala nätverken, läromiljöns kommunikativa utformning, och tillgången till kunskap och verktyg bidrog till deltagarnas skapande av *empowerment* och deras kunskapsutveckling.

De sociala och kulturella situationer som många etniska minoriteter befinner sig i gör att den information som tillgängliggörs på bibliotek inte alltid kan nyttjas (s. 99-111), en situation jag anser vara särskilt relevant för nyanlända med begränsade språkkunskaper. Elbeshausen påpekar därför att skapande av kunskap måste göras tillgängligt genom interkulturella, kommunikativa och sociala processer (s. 108-111), likt de som tar plats på de språkcaféer jag har undersökt (se: resultatkapitel). Eftersom lärandestilar dessutom kan skilja sig åt beroende på tidigare studieerfarenheter och kultur, påpekar Elbeshausen även att fokus också bör läggas på ett pedagogiskt förmedlingssätt. Att folkbiblioteken är medvetna om sin maktposition som informations- och kunskapsförmedlare är även av största vikt (till exempel gällande vilken kunskap som ska delas), för att undvika att reproducera redan existerande maktstrukturer (s. 108-111).

7.5 Sammanfattning

I föregående avsnitt har jag tagit upp och sammanställt relevant forskning för min studie. Forskningen har bland annat visat att språkarrangemang på folkbibliotek kan verka stöttande för skapandet av sociala nätverk (Vårheim, 2011, 2014) och att dialogmässig och kommunikativ språkträning inom informella och vardagslika arrangemang gynnar ett både allmänt och språkligt lärande (Riggs et al., 2012;

Elbeshausen, 2007). Prigoda och McKenzie (2007) visade att biblioteksarrangemang även kan fungera som informations- och kunskapsdelande/skapande mötesplatser för andra syften än just arrangemangets huvudfokus. Folkbiblioteket har beskrivits som en multikulturell mötesplats med låga barriärer (Stigendal 2008), där integration sker genom aktiviteter – vilket föranleder ett aktivt folkbiblioteksarbete i lokalsamhället genom till exempel arrangerandet av tvärkulturella programverksamheter (Gaus & Weech, 2008). Vikten av lågintensiva mötesplatser har betonats ur en demokratisk multikulturell kontext (Audunson, 2005), och en kommunikativ och anpassad informationsförmedling har visat sig vara viktigt för skapandet av immigranternas informationslandskap (Lloyd 2014). Bergman visade att asylprocessen skapar känslor av *disempowerment* hos asylsökande, men att detta hanteras genom sökandet av *empowerment*, då asylsökande söker information och deltar i olika aktiviteter för att bredda sitt handlingsutrymme (Bergman, 2010). Tidigare studievana och motivationsgrad visade sig även påverka möjligheterna till språkinläring (Franzén, 2001), och vikten av språkkunskaper för integrering påvisades också. En tvåvägs-förståelse av integration menade Ager och Strang även vara viktigt för att minska barriärer i lokalsamhället (Ager & Strang, 2008).

8 Teoretiska begrepp och utgångspunkter

Eftersom jag redan i början av uppsatsarbetet var intresserad av att studera integration ur en folkbiblioteksaspekt, blev det den typen av vetenskapliga teorier och rapporter jag sökte efter när jag letade efter lämpliga teoretiska ingångar. Eftersom intervjuerna utifrån min förförståelse spände över flera teman, gjordes bedömningen att jag behövde olika teoretiska utgångspunkter för att belysa dessa. Jag ville ha en integrationsteori, men inte tappa kopplingen till folkbibliotek och lärande. Därför valdes flera begrepp ut som tog fasta på dessa aspekter. Syftet med appliceringen av de valda teoretiska begreppen var att få möjlighet till en fördjupad förståelse och analys av materialets innehåll.

Nedan presenteras två teoretiska modeller, *The four spaces* (Jochumsen et al., 2012) och *The indicators of integration framework* (Ager & Strang, 2008). En applicering av begrepp från *The four spaces*-modellen syftar till att studiens insamlade empiri ska kunna diskuteras i relation till folkbibliotekets roller och deltagarnas lärandeprocesser. Med hjälp av begrepp från *The indicators of integration framework* kan även empirins innehåll som rör respondenternas integrationsprocesser diskuteras. Tillsammans utgör de utvalda begreppen ett teoretiskt ramverk som gör att empirin kan förstås utifrån flera synvinklar. Utifrån modellerna har sju begrepp identifierats som relevanta för analysen av empirin. Inledande presenteras vardera modell kortfattat, därefter presenteras utvalda begrepp mer ingående.

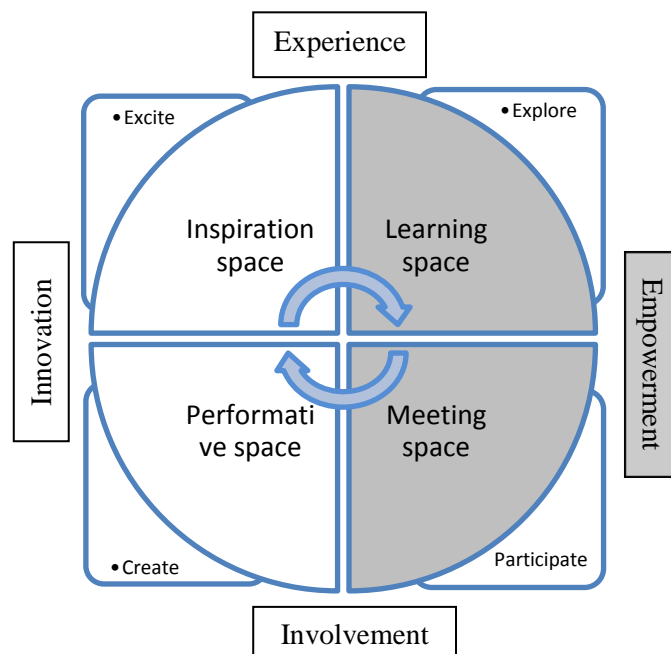
8.1 The four spaces

Modellen *The four spaces* belyser folkbibliotekets omvandling från ett till stora delar passivt samlingsbaserat utrymme till en aktiv plats med fokus på mötesplatser, erfarenheter och inspiration. Den är utvecklad av de danska kulturpolitik- och biblioteks- och informationsvetenskapsforskarna Henrik Jochumsen, Dorte Skot-Hansen och Casper Hvenegaard Rasmussen (Folkbibliotekerne i vidensamfundet, 2010, s. 91, Jochumsen et al., 2012, s. 588, 594), och har använts i ett flertal studier om folkbibliotekets olika roller (se till exempel: Michnik 2014; Siddike, Umemoto & Kohda, 2014; Yoshida 2016).

Modellen tar sin utgångspunkt i fyra övergripande mål för folkbiblioteken: **experience**, **involvement**, **empowerment** och **innovation**. Dessa konkretiseras av fyra överlappande ”spaces”; **inspiration space**, **learning space**, **meeting space** och **performative**

space. Dessa ”spaces”, eller utrymmen, syftar inte till konkreta fysiska rum, utan bör snarare tolkas som metafysiska platser (Jochumsen et al., 2012, s. 590).

De begrepp som utifrån den här studiens empiriska innehåll och syfte identifierats som relevanta är *empowerment*, *learning space* och *meeting space*. Nedan presenteras dessa begrepp mer ingående (se figur 1).

Figur 1. Egen illustration efter Jochumsen et al.:s modell över ”The four spaces” (för originalmodell se Jochumsen et al., 2012, s. 589). Grå markeringar visar på relevanta begrepp/områden för min studie.

Empowerment understryker samhälleliga mål och syftar till att skapa självständiga medborgare, något Jochumsen et al. menar är avgörande utifrån ett globalt konkurrensperspektiv (Jochumsen et al., 2012, s. 589).

Learning space syftar till platser där både barn, ungdomar och vuxna kan utforska världen och utöka sina kompetenser (och möjligheter) med hjälp av fri tillgång till information och kunskap, och genom olika typer av aktiviteter och kurser.

Empowerment förstärks här (ibid., s. 591f).

Meeting space beskrivs som en öppen allmän plats för oavsiktliga och icke-bindande möten mellan alla sorters människor. Detta sker såväl i tidningshörnan som i samband med mer organiserade mötesplatser och arrangemang. Genom utrymmen och aktiviteter som manar till diskussioner och debatt kan olika människor med skilda värderingar och intressen mötas. Plattformar som möjliggör detta är enligt Jochumsen et al. något som behövs i ett segmenterat samhälle. Önskvärt vore att biblioteken erbjuder platser där människor kan både mötas, socialisera sig, diskutera och bara slappna av. Även denna metafysiska plats fungerar som språngbräda för **empowerment** (ibid., s. 592).

8.2 The indicators of integration framework

Integration är ett svårdefinierat begrepp och koncept. Som grund för *The indicators of integration framework* har Ager och Strang därför undersökt och sammanställt olika definitioner av integrationskonceptet inom forskningsfältet. Ramverket har använts i ett flertal studier om integration (se till exempel: Corraera-Velez, Gifford & Barnett, 2010; McPherson, 2010; Phillimore, 2011). Det är utarbetat efter brittiska förhållanden, men enligt författarna även användbart under andra förhållanden. Beroende på var ramverket tillämpas bör olika indikatorer då tas fasta på, eftersom olika typer av

uppfattningar om nationsskap, rättigheter och medborgarskap bidrar till olika typer av normativa sammanhang och grunder för att förstå integrationsbegreppet (Ager & Strang, 2004, s. 4., Ager & Strang, 2008, s. 176- 177).

Ager och Strangs modell tar upp omfattande aspekter av integration, men alla indikatorerna är inte relevanta för föreliggande studie. Ramverket är strukturerat runt fyra nyckelområden som anges vara av central betydelse för integrering av flyktingar, under vilka sammanlagt tio indikatorer grupperats för att belysa integration utifrån varje nyckelområde (se figur 2).

Markers and means	Employment	Housing	Education	Health
	Social Connection	Social Bridges	Social Bonds	Social Links
		Facilitators	Language and cultural knowledge	Safety and stability
			Foundation	Rights and citizenship

Figur 2. Egen illustration efter Ager och Strangs modell "The indicators of integration framework: A conceptual framework defining core domains of integration" (för originalmodell se Ager & Strang, 2008, s. 170). Grå markeringar visar på relevanta begrepp för min studie.

Det är viktigt att betona att det inte finns någon hierarki mellan de olika "domänerna". Ramverket indikerar alltså inte att integration sker i någon särskild ordning, eller att vissa "domäner" är viktigare än andra i integrationsprocessen (Ager & Strang 2004, s. 5).

De begrepp som jag bedömt som relevanta för att skapa förståelse för empirin är *language and cultural knowledge*, *social bridges*, *social bonds* och *social links*. För att förtydliga innebörden av begreppen har jag valt att översätta dem till **språkliga och kulturella kunskaper**, **sociala broar**, **sociala band** och **sociala institutionella nätverk**.

Språkliga och kulturella kunskaper representerar faktorer som underlättar integrationsprocessen. Brist på språkkunskaper och kulturella kunskaper anses utgöra barriärer för integration; till exempel har färdigheten att kunna tala värdlandets huvudspråk systematiskt identifierats som en central del av integrationsprocessen. Likaså anses en bred kulturell kunskap hos både flyktingar (gällande värdsamhällets sedvänjor och kulturella företeelser) och inhemsk befolkning (gällande kunskap om flyktingars omständigheter och kulturer) vara av stor vikt för möjliggörandet av integration (Ager & Strang, 2004, s. 4; Ager & Strang, 2008, s. 177, 182).

Sociala broar, band och institutionella nätverk betonar vikten av relationer för integrationsprocesser. Broar, band och institutionella nätverk beskrivs som tre olika former av sociala nätverk. Sociala band syftar till nätverk inom ett "community" som definieras av till exempel etnisk, religiös eller nationell identitet. Med sociala broar menas samhörighet mellan medlemmar tillhörande olika "communities", och sociala institutionella nätverk avser kopplingar till samhällseliga institutioner (Ager & Strang, 2004, s. 3f). Integration beskrivs här som en ömsesidig process som gynnas när sociala nätverk mellan flyktingar och andra medlemmar i samhället skapas och upprätthålls. Deltagande i aktiviteter med personer från olika grupper beskrivs som integrationsfrämjande, och vänlighet och en välvillig inställning från lokalbefolkningen och

lokalsamhället gentemot flyktingar (acceptans) visade sig i Ager och Strangs undersökningar bidra till flyktingarnas livskvalité. Mer intensiv interaktion och inblandning med lokalbefolkningen kan i sin tur bidra till ”long-term social and economic benefits to a community” (Ager & Strang 2008, s. 177-180).

8.3 Sammanfattning av teoretiskt ramverk

Sammanlagt är de utvalda begreppen från båda teoriramverken ämnade att skapa en förståelse för integrations- och lärandeaspekter i det empiriska materialet, samt belysa vilken roll språkcaféerna kan ha i en folkbibliotekskontext. De begrepp som jag kommer applicera på empirin i den teoretiska analysen är: *learning space, meeting space, empowerment, språkliga och kulturella kunskaper, sociala broar, sociala band* och *sociala institutionella nätverk*.

9 Metod

I detta kapitel presenteras studiens metodval, bearbetning, intervjuguide och design. Jag redogör även för de avgränsningar och etiska ställningstaganden som format studiens uppbyggnad. För att kunna undersöka språkcafédeltagares upplevelser av folkbibliotekens språkcaféverksamhet har kvalitativa semistrukturerade intervjuer tillämpats som datainsamlingsmetod. Insamlad empiri har sedan analyserats utifrån analysmetoden *tematisering* och applicering av utvalda teoretiska begrepp. Nedan följer en närmare beskrivning av hur jag gått till väga.

9.1 Datainsamling - kvalitativa semistrukturerade intervjuer

Semistrukturerade intervjuer som metod möjliggör för användning av intervjuguiden på ett flexibelt sätt. Den ger mig som intervjuare friheten att förklara och modifiera intervjuguidens frågeformuleringar och frågornas ordningsföljd under intervjuernas gång (Wildemuth, 2009, s. 233), något som underlättar för kommunikationen mellan intervjuare och respondenter vid eventuella språkförbistringar.

Som Rennstam och Wästerfors (2015, s. 29) påpekar är intervju som metod öppen för tvetydigheter. Eftersom de bygger på mellanmänsklig interaktion är de beroende av de tolkningar och föreställningar som uppkommer hos analytikern, något som kan ha en stor betydelse för hur intervjumaterialet analyseras. En renodlad objektivitet är således svårt att uppnå i mindre intervjustudier. Enligt Kvale och Brinkmann (2009, s. 17) är syftet med intervjustudier att söka förståelse för och mening utifrån undersökningspersonernas synvinkel på världen, på fenomen och erfarenheter. Eftersom kvalitativ empiri fokuserar på egenskaper och kvalitéer hos just det som studeras, är generaliseringar utifrån en liten mängd observationer problematiska. Men, att uttala sig om enbart de data som undersökts har ett egenvärde i sig (Rienecker & Jørgensen, 2008, s. 305). De data som genererats i denna undersökning är alltså endast representativa för just intervjupersonerna.

9.2 Intervjuguide

Innan intervjuerna ägde rum utformades en intervjuguide utifrån problemformuleringens centrala teman. Enligt Matthew David och Carole D. Sutton (2016, s. 116) är språket nyckeln till intervjun; det är alltså väsentligt att intervjuaren ställer frågor på ett sätt som är lättförståeligt för respondenten och som uppfattas på det sätt som intervjuaren avser (ibid.). Undersökningens guide är därför ”befriad från akademisk jargong” för att göra

kommunikationen mellan intervjuare och respondent så tydlig som möjligt (Essiasson 2010, s. 298). Jag har även försökt hålla de flesta intervjufrågorna korta och öppna för att mana till rika beskrivningar (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 150). ”Hur går en språkcaféträff till?” och ”Vad tycker du om att träffas och samtala/lära sig i grupp?” är två exempel på frågor ur intervjuguiden. För att läsa hela guiden hänvisas till bilaga A.

9.3 Urval

I föreliggande studie har elva språkcafédeltagare (på två folkbibliotek) intervjuats vid totalt nio tillfällen. Antalet intervjuer baseras på att de utifrån tidsmässiga aspekter inte bör vara för många, eftersom genomförandet och bearbetningen av intervjuerna är en tidskrävande process. Samtidigt måste det insamlade materialet hålla en kvalitet som utgör ett tillräckligt underlag för att kunna genomföra analys och tolkning (Dalen, 2015, s. 58f), vilket jag anser att de utförda intervjuerna har gjort.

Studiens urval är begränsat till aktiva och tidigare aktiva deltagare på två folkbiblioteks språkcaféverksamheter. Språkcaféerna har samma upplägg på båda biblioteken. Rekrytering av respondenter har skett genom att besöka, presentera studien och fråga efter intresserade deltagare på två folkbiblioteks språkcaféer och i två SFI-klasser. De två SFI-klasserna besöktes för att komma i kontakt med tidigare språkcafé-deltagare, med avsikt att bredda studiens urval och omfång och inkludera fler perspektiv på verksamheten.

En klar majoritet av de respondenter som tackade ja till att delta i studien visade sig ha akademisk bakgrund. Urvalet gjordes dock utan avseende på deltagarnas bakgrund.

9.4 Genomförande

Intervjuerna har genomförts på svenska och engelska och spelats in med hjälp av en diktafon. Att spela in intervjuer kan medföra vissa svårigheter. Bland annat kan bakgrundsljud påverka inspelningens hörbarhet, och tekniska missöden eller mänskliga misstag kan göra så att inspelningen oavsiktligt uteblir (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 195). David och Sutton (2016, s. 118) påpekar även att den inverkan inspelningsutrustning kan ha på intervjupersoner inte bör underskattas. T.ex. kan vissa känna sig hämmade och vara obekväma med att bli inspelade. Jag har därför via mail och i samband med intervjuerna tydliggjort att inspelning av intervjuerna enbart utförs med respondenternas medgivande, med tonvikt på respondenternas bekvämlighet. Samtliga intervjuer förutom en spelades in, då en respondent inte var bekväm med att tala under inspelning. Under den intervju som inte spelades in förde jag korta minnesanteckningar, då omfattande anteckningar enligt Kvale och Brinkmann kan vara distraherande och störa samtalsflödet (2009, s. 195). Antecknandet medförde pauser som, om än korta, kan ha påverkat samtalsflödet. Mitt fokus hamnade till stor del på att föra anteckningar och försöka komma ihåg så mycket av samtalet som möjligt, vilket även det kan ha haft en inverkan på intervjupersonen. Direkt efter intervjun kompletterade jag anteckningarna utifrån minnet. På grund av uppenbara begränsningar med att förlita sig på sitt minne (ibid.), och kopplat till att övrigt material transkriberats ordagrant, uppstår skillnader i empirins framtagande. Detta tas i beaktande i analysen av materialet.

9.5 Bearbetning

Samtliga inspelade intervjuer har transkriberats i sin helhet med undantag för samtalsavvikningar från ämnesområdet. Vissa grammatiska justeringar har även gjorts

under transkriberingarna, dock enbart i fall där textförståelsen annars skulle blivit lidande.

Med hjälp av inspelningarna har jag kunnat återvända till intervjuerna om oklarheter kring materialet uppkommit, samt säkerställa att transkriberingarna överensstämmer med mina och respondenternas uttalanden under intervjuerna (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 194). Genom transkriberingarna studerades materialet ingående och noggrant, och under intervjuerna gav diktafonen mig frihet att fokusera på samtalsdynamiken. Som redan nämnts i tidigare avsnitt spelades alla intervjuer in förutom en. Anteckningarna från denna kompletterades utifrån minnet direkt efter att intervjun ägt rum.

Min uppfattning efter att ha genomfört samtliga intervjuer är att jag genom inspelningarna och transkriberingarna har kunnat leta efter sammanhang, bakomliggande teman och meningar mer ingående än vad jag kunnat göra utifrån enbart anteckningar, och med hjälp av detta analysera materialet på ett systematiskt sätt.

9.6 Etiska ställningstaganden och överväganden

I enlighet med Vetenskapsrådets informations- och samtyckeskrav (2002) har jag informerat samtliga respondenter om deras uppgift i projektet, villkor för deras deltagande, och studiens syfte. Informationen har delgivits respondenterna via mail innan inbokning av intervjuer, samt i samband med intervjuerna. Att deltagandet är frivilligt och att respondenterna har rätt att avbryta sin medverkan innan, under, eller efter intervjun har tydliggjorts, likaså användningsområdet för insamlat material (enbart till för uppsatsen). Samtliga respondenter har gett sitt samtycke till sitt deltagande i studien.

För att eliminera möjligheter till identifiering av respondenterna har insamlat material hanterats och använts enbart av uppsatsförfattaren (i enlighet med nyttjandekravet) och personliga uppgifter har anonymiserats i avrapporteringen (i enlighet med konfidentialitetskravet) (Vetenskapsrådet, 2002, s. 12ff).

Anonymisering innebär att kopplingen mellan intervjusvar och respondent elimineras (Hermerén, 2011, s. 67), att möjligheter till identifikation undanröjs, samtidigt som det empiriska materialet kvarstår (Vetenskapsrådet, 2002, s. 10). Eftersom insamlande av personuppgifter inte varit av vikt för undersökningens syfte (Vetenskapsrådet, 2002, s. 7ff), har sådan information inte efterfrågats. I de fall respondenterna på eget bevåg talat om personliga uppgifter (såsom namn, yrke, osv.) har dessa uppgifter, liksom bibliotekens och stadens namn, anonymiserats i avrapporteringen.

Med konfidentialitet menas att obehöriga inte ska kunna ta del av insamlad data som innehåller personliga uppgifter (Hermerén, 2011, s. 67). *God forskningssed* (Hermerén, 2011) understryker vikten av att forskare vidtar åtgärder för att skydda t.ex. intervjudeltagares personliga uppgifter. I enlighet med detta förvaras samtliga inspelningar och anteckningar från intervjuerna oåtkomligt för obehöriga och raderas efter uppsatsens inlämning.

Enligt *God forskningssed* (Hermerén, 2011) kan en forskare inte utlova att ingen utanför forskargruppen någonsin kan få ta del av t.ex. inspelat material, eller personliga uppgifter, eftersom det kan uppkomma situationer där forskningsmaterialet kan behöva granskas (exempelvis för att pröva vetenskapliga resultat). Jag har därför informerat samtliga respondenter om vilka åtgärder jag vidtagit för att minska risken för att insamlat material kan spridas.

Samtliga intervjuer förutom en har spelats in med hjälp av en diktafon. Medgivande till inspelningar har getts via mail innan intervjuerna ägt rum, och i två fall muntligen före intervjutillfällena. Jag har även frågat efter medgivande vid varje intervjutillfälle, för att säkerställa att respondenterna är bekväma med inspelningen. Jag har även klargjort för anledningen till att intervjuerna spelas in (i transkriberingssyfte), samt att ljudfilerna efter inlämning av uppsatsen kommer att raderas. En respondent valde att avstå inspelning, varpå jag vid den intervjun enbart förde anteckningar.

9.7 Analysmetod

Det empiriska materialet har analyserats i två steg. För att strukturera intervjumaterialet har först en tematisk analys tillämpats. Efter detta har utvalda teoretiska begrepp från modellerna *The four spaces* av Jochumsen et al. (2012) och *Indicators of integration framework* av Ager och Strang (2008) applicerats på empirin. Nedan presenteras och redogörs för tillämpning av tematisk analys, därefter presenteras hur den teoretiska analysen företagits.

9.7.1 Tematisk analys

Tematisk analys, eller *tematisering*, fokuserar på innehållet i intervjumaterialet. Intresset ligger i att undersöka *vad* respondenterna berättar, till skillnad från *hur* de berättar det (Riessman, 2008 s. 72, i Rennstam & Wästerfors, 2015, s. 60). För att tillämpa en tematisk analys har jag identifierat olika empiriska teman utifrån intervjuernas empiriska innehåll. Det insamlade intervjumaterialet har sedan systematiserats utifrån dessa teman (Dalen, 2015, s. 86), för att få en konkret överblick över materialets innehåll. Dessa teman presenteras mer ingående under uppsatsens resultatkapitel. Eftersom Dalen understryker vikten av att inte låsa sig fast vid förbestämda teman (Dalen, 2015, s. 86) har jag även tillämpat ett öppet förhållningssätt till materialet, varpå nya infallsvinklar och teman uppkommit under bearbetningen av intervjumaterialet.

Enligt Riessman finns det risker att tematisk analys gör att analytikern går miste om subtila aspekter i intervjumaterialet (Riessman, 2008 s. 72, i Rennstam & Wästerfors, 2015, s. 60). Utifrån studiens syfte har dock bedömningen gjorts att materialets tonvikt bör ligga på dess tematiska innehåll, och att tematiseringen gjort att nya teman i empirin identifierats.

9.7.2 Analys utifrån teoretiska begrepp

Analysens andra steg genomfördes genom att de teoretiska begreppen *learning space*, *meeting space*, *empowerment*, *språkliga och kulturella kunskaper*, *sociala broar*, *sociala band* och *sociala institutionella nätverk* applicerades på empirin. För att strukturera upp empirin har de teoretiska begreppen använts som analytiska kategorier. Inom varje kategori har empirin sorterats, tolkats och diskuterats genom begreppsapplicering. För att bredda och ge begreppen mening, samt utveckla och relatera analysens resultat till rådande forskning, har även tidigare forskning vägts in i avsnittet (Rennstam & Wästerfors, 2015, s. 142, 146).

10 Resultat

I följande avsnitt presenteras intervjustudiens respondenter, språkcaféerna och därefter studiens empiriska material genom en tematiserad framställning. De teman som presenteras har identifierats utifrån ämnen som återkommit under intervjuerna.

10.1 Presentation av respondenterna och språkcaféerna

Samtliga intervjupersoner är eller har deltagit i språkcaféer på två folkbibliotek i en medelstor svensk stad. Biblioteken har språkcaféträffar tre respektive en gång per vecka. Språkcaféerna är samarrangemang mellan biblioteken och ett studieförbund. Upplägget utgår från studieförbundets riktlinjer, och syftar till att skapa sammanhållna deltagargrupper under en längre tid. Cirkelledarna består av volontärer rekryterade av studieförbundet, som regelbundet håller föreläsningar och workshops om asylprocesser och olika kulturer för volontärerna. Biblioteken är delaktiga i marknadsföring av verksamheten och praktiska angelägenheter som tillhandahållande av lokaler. Några av intervjupersonerna är asylsökande och några har uppehållstillstånd. Respondenternas namn är fingerade för att värna om deras konfidentialitet.

Amir och Anahita är i 30–35-årsåldern och har varit i Sverige i ett år. Sedan en månad tillbaka går de på ett av bibliotekens språkcaféer två dagar i veckan.

Maryam och Mahdi bor i Sverige sedan ett år tillbaka och väntar uppehållstillstånd. De är båda i 20-årsåldern. Maryam har gått på bibliotekets språkcafé fyra gånger, och Mahdi har gått på språkcaféet kontinuerligt under några månader. Båda har precis även börjat på svenskundervisning för asylsökande.

Alex är 55 år och kom till Sverige för två år sedan. Han har gått på bibliotekets språkcaféträffar kontinuerligt under denna termin, vid sidan av sina SFI-studier. Förra terminen gick han på språkcaféet då och då.

Kim är i 40-årsåldern och har varit i Sverige sedan ett och ett halvt år tillbaka. För sex månader sedan gick hon två-tre gånger på ett av bibliotekets språkcaféer. Idag läser hon svenska på heltid.

Behran är i 40-årsåldern. Han går på två olika typer av svenskundervisning 5 dagar i veckan. När han var asylsökande gick han på bibliotekets språkcafé då och då.

Anton har varit i Sverige sedan åtta månader tillbaka. Han studerar på universitetet, och går både på universitetets svenskundervisning och på bibliotekets språkcafé.

Rafi är i 35-årsåldern och kom till Sverige för sju månader sedan. Han går på SFI på dagarna och på bibliotekets språkcafé en kväll i veckan.

Jamal är i 40-årsåldern, har varit i Sverige i ett och ett halvt år, och går på SFI. Under tiden som asylsökande gick han på olika språkcaféer flera gånger i veckan under loppet av ett år, inkluderat bibliotekets språkcafé.

Yohana är i 25–30-årsåldern. Hon gick på bibliotekets språkcafé under en fyramånadersperiod för två år sedan, medan hon var asylsökande. Nu studerar hon svenska på heltid.

10.2 Presentation av resultat

Nedan presenteras intervjustudiens resultat utifrån sju temarubriker: *muntlig språkträning, att lyssna och uttala, samtalsämnen, att våga prata, språkträning och motivation under asyltiden, svenskspråkiga vänner* och *att komma in i samhället*. Dessa rubriker representerar teman i det empiriska materialet.

10.2.1 Muntlig språkträning

För samtliga respondenter är muntlig språkträning den mest framträdande anledningen till att de går respektive gick på bibliotekets språkcafé. Flera respondenter går eller har gått på annan svenskundervisning (exempelvis SFI) parallellt med språkcaféet, och för dem fungerar respektive fungerade språkcaféet som ett slags komplement till deras andra språkstudier. Muntlig språkträning på bland annat SFI beskrivs av respondenterna som i stort sett obefintlig på grund av stora klasser och få lärare. Alex berättar att han får toppbetyg i sina skriftliga prov på SFI, men att han klarar de muntliga proven med nöd och näppe. Att få träna sig på språket muntligen beskriver han som en mycket

viktig del av språkinlärningen, och understryker vikten av upprepning för hågkomsten av nya ord:

They [språkcaféets cirkelledare, förf. anm.] ask some questions and help you to respond and answer in Swedish. And you learn new words and you can remember these new words. It's very important in learning, that you use words several times. Loudly. (Alex).

Konsensus bland de intervjuade är att muntlig kommunikation är en av de svåraste delarna av att lära sig svenska. Därför anser samtliga att det är positivt att genom språkcaféer få fokusera på muntlig språkträning. Flera av respondenterna framhåller även att språkcaféet ger dem möjlighet att omsätta de teoretiska kunskaper de fått från annan språkundervisning i praktiken. Maryam säger:

You can learn, but you cannot really learn unless you try it. In classes we just hearing and receiving, but in språkcafé we start talking. And if you are going to know something and are not going to use it, you are not going to learn it at all. That's the thing. (Maryam).

Hon får medhåll av Mahdi, som även understryker att olika personer lär sig på olika sätt - vissa mer strukturerat, andra mer informellt. Själv betonar han vikten av att höra språket talas. Mahdi lärde sig engelska enbart genom att se på amerikanska filmer och serier, och tycker därför att formella språkstudier är svårare än informella, som språkcaféer.

På språkcaféerna skiftar deltagarnas språknivåer, och några av respondenterna uttryckte detta som positivt, då de med mer erfarenhet och längre tid i landet kan hjälpa nyare deltagare genom att ge språkliga tips eller förmedla kontakter. När Anahita började på språkcaféet fick hon hjälp av en kvinna som varit i Sverige längre än henne, och därför kunde hjälpa Anahita att förstå vad som säs på språkcaféet. Alex tycker att nivåskillnaderna är positiva, och berättar att han ofta hjälper nya språkcafédeltagare att förstå vad cirkelledarna säger. Men han anser ändå att det är viktigt att deltagarna är på relativt liknande språknivå. Yohanna, som nu läser svenska på avancerad nivå, säger att de träffar då språknivåerna varierar väldigt mycket, anpassas samtalen efter de som ligger på en lägre språklig nivå, vilket gör det mindre intressant för henne att gå dit.

När det gäller språkinlärning är samtliga respondenter överens om vikten av olika typer av kanaler för språkträning.

I Sverige du är jättesnäll kommun och därför dom ordnade många sätt att lära oss svenska. Jättesnällt. Bra att ha flera sätt, skolor, komvux, språkcafé, jättebra. (Rafi).

Flera respondenter uppskattade språkcaféernas fria format, men önskade att fler cirkelledare skulle delta vid träffarna. Detta för att, särskilt vid välbesökta språkcaféträffar, få mer tid till att prata och inte behöva vänta lika länge på att få ordet. Rafi beskriver hur han ibland får vänta länge på att få prata.

Förra gången det var kanske åtta personer. Sju personer ska berätta om någonting, alla berättar ungefär 5-6 minuter. För att prata 5-6 minuter du måste vänta 30-40 minuter. Så ibland, något kan bli tråkigt. Jag måste vänta så länge för att prata 5-6 minuter. Om det finns fler cirkelledare, och en person kan prata med, det blir bättre. [...] Då kan man träna hela tiden. Det är lite problem, en nackdel. (Rafi).

10.2.2 Att lyssna och uttala

Flera av respondenterna delar Mahdis syn på att språkförmågan utvecklas snabbare genom aktiv lyssning. Jamal framhåller att det är stora skillnader på att lyssna på svenska "live" från att lyssna på svenskkurser på CD eller internet. Genom att gå på flera olika språkcaféer fick han lyssna till olika sorters uttal och få olika sorters tips, något han tyckte gav honom en bra ingång till svenska språket, särskilt för hans språkförståelse. Några av respondenterna understryker även vikten av att vänja sig att lyssna till svenska språket, bland annat Alex som berättar att han på språkcaféet får möjlighet att vänja sina öron vid att höra svenska talas. Detta hjälper honom i övergången från att behöva översätta svenska från persiska varje gång han lyssnar på eller pratar svenska. Även Rafi tyckte att det var viktigt att få tillfälle att lyssna på det svenska språket.

Det är inte bara viktigt att lära sig prata; det är inte så bra om jag kan prata jättebra men inte förstå vad någon säger när dom pratar svenska. (Rafi).

Något som även framkommer av intervjuerna är att majoriteten av respondenterna går på språkcafé för att få hjälp med sitt uttal. Jamal, Anton, Rafi och Yohanna tycker uttal är svårt att träna på själva, och Rafi tycker att ett perfekt uttal är viktigt för att svensktalande personer ska förstå vad han säger. Samtliga intervjuade uppskattar därför att deras språk (grammatik, uttal, meningsuppbyggnad) kan rättas av cirkelledarna på språkcaféerna. Alex betonar att det i vardagliga samtal med svenskar är få som rättar hans språk, och att språkcaféet därför blir extra viktigt för hans språkinläring. Han säger:

The helpers (cirkelledarna, förf. anm.) can listen to me... and it's very important to say if I made mistakes. It's something that I understood Swedish guys don't do, they are just looking for the meaning. If they understand what you are trying to say, they don't say your mistakes. They don't want to be rude. But it's very important that people correct you. Otherwise you are not going to learn. (Alex).

10.2.3 Samtalsämnen

På språkcaféerna har respondenterna möjlighet att styra språkcaféträffarnas ämnesinnehåll. För Mahdi är möjligheten att ställa frågor viktig:

When you are sitting in a class, it's going to be very difficult to say what you want to hear, what you want to know, what you want to learn. But in språkcafé we can ask what we know we need to learn right now. (Mahdi).

Möjligheten att ställa samhällsrelaterade frågor beskrivs av majoriteten av respondenterna som en viktig funktion för deras etablering i det svenska samhället. Flera respondenter berättar att de på språkcaféerna kunnat ställa frågor om saker som de haft svårt att hitta information om på andra ställen på grund av språkförbistringar, som till exempel tillvägagångssätt vid bank- eller postärenden. Samhällsinformationsrelaterade samtalsämnen uppskattas särskilt av de asylsökande respondenterna, som har begränsad tillgång till språkstudiemiljöer. Även lagar och kulturella koder, och hur dessa skiljer sig åt mellan olika länder, diskuteras på språkcaféerna.

Jag frågar dom om det är bra att göra så i svenska samhället eller inte. Eftersom det finns olika kultur, bra enligt kultur, men inte bra enligt svenska kultur. Eller till exempel när man träffar andra människa. Enligt kultur skaka hand och kram, men i Sverige nej, det är fel. Vi pratar om det på språkcafé. (Jamal).

Jamal beskriver vidare hur denna funktion förser honom med en nyckel för att förstå svensk kultur. Även Anton, Amir, Yohanna och Anahita uppskattade särskilt möjligheten att tala om det svenska samhället och svensk kultur, särskilt Anton som berättade att han egentligen inte var intresserad av att prata om andra kulturer och samhällen. Yohanna och Kim, som båda gick på språkcafé för två år sedan, berättar att svensk kultur var det som behandlades mest på träffarna, eftersom det var vad deltagarna ville lära sig mer om, och Anton berättar att han inte är intresserad av att prata om andra kulturer. Han vill helst bara lära sig om det svenska samhället, politik och kultur. Anahita tror att kunskaper om svensk kultur kommer underlätta för henne och hennes man när de i framtiden ska söka jobb, och för att lättare få svenska vänner.

Ämnen som kultur, klimat, politik och ibland även religion beskrivs som vanliga samtalsämnen på språkcaféet, både utifrån svenska förhållanden och utifrån deltagarnas hemlandsförhållanden. Flera respondenter beskriver hur språkcaféernas cirkelledare visar intresse för att höra om deltagarnas hemländer och olika kulturer, och återkommande i flertalet intervjuer är att det är viktigt att prata om olika kulturer och samhällen för att skapa förståelse för varandra och för att bryta stereotyper. Alex berättar hur många av hans egna fördomar krossats i sådana samtal.

It's normal that people think things about other culture, other people, just with listening or reading in media. There are many things, many faults, many mistakes in them (media, förf. anm.). But they are normal people, just in the very little things they think different. They are like you. (Alex).

Vissa respondenter lägger tonvikten på att det är intressant och roligt att få inblick i andra kulturer. Jamal berättar hur det på språkcaféet kommer människor från många olika länder, och att man genom att prata och lyssna till de andras berättelser om exempelvis kultur, visar att man respekterar varandra. Behran uppskattar att han i mötet med språkcaféernas cirkelledare både får möjlighet att lära sig om svensk kultur, och får prata om vad svenskar har för fördomar och åsikter om flyktingar. När han träffar svenskar brukar han försöka fråga dem vad de har för åsikter om bland annat människor från hans land: ”Det finns kanske många människor i samhället, dom har ibland dålig idé om flyktingar. Så jag vill att rätta det bilden/idén för svenska människor.”

Deltagarnas återberättelser om vilka ämnen som tas upp på språkcaféerna skiljer sig åt, kanske beroende på när och hur länge de gått på språkcaféet. Att vilka ämnen som tas upp på språkcaféet spelar stor roll för deltagarna blir tydligt i samtalet med Kim. Hon hade precis börjat lära sig svenska under tiden som hon deltog i språkcaféet och hade därför svårt att uttrycka sig muntligen och styra samtalet dit hon ville, vilket resulterade i att hon slutade gå på språkcaféet efter två-tre träffar:

Ämne är jätte viktig. [...] det hade gått bra om dom talade vanliga samtal. Vad man säger varje dag till varandra, och t.ex. jag ska berätta för dig att jag imorse lämnade min dotter till skola - jag måste ... jag vill lära dom samtal, som man kan använda. T.ex. dom pratade om vilken film gillar du, tycker om. Det är inte viktigt för mig. Det är viktig för mig att jag kan klara själv varje dag, skolan, i biblioteket, på affären. Jag behöver dom samtalen. (Kim).

Kim skiljer sig i det här avseendet från övriga respondenter. Hon gick på språkcafé två-tre gånger som asylsökande, men slutade då hon hade svårigheter med att uttrycka sig muntligen, vilket resulterade i att hon mestadels satt av tiden. Hon tror att hon hade fått ut mer av språkcaféträffarna om hon hade gått på SFI först, och haft en språklig grund att luta sig tillbaka på.

Utöver att kunna ställa olika frågor på träffarna, berättar deltagarna hur de vid slutet av varje träff även tar upp idéer om vad som ska tas upp vid nästa tillfälle. På det sättet har cirkelledarna möjlighet att läsa in sig på ämnen, uppdatera sina kunskaper gällande samhällsinformation, och förbereda sig för deltagarnas frågor och funderingar. Alex beskriver hur han på språkcaféet kunnat fråga om svenska termer inom sitt yrkesfält, något som han tror kan hjälpa honom att fortare komma ut i arbetslivet.

10.2.4 Att våga prata

Majoriteten av respondenterna beskriver språkcaféet som ett sammanhang där det är okej att göra språkliga misstag. Maryam beskriver att hon ofta är blyg och tyst i klassrummet, men vågar ställa frågor på språkcaféet. Efter att ha gått på språkcaféet har hon fått lättare att våga uttrycka sig på svenska, och övar ofta på det hon fått lära sig i sociala sammanhang. Mahdi tillägger att det inte finns någon skam på språkcaféet om deltagarna uttrycker sig språkligt felaktigt, vilket gör att han vågar göra misstag. Just misstag återkommer i samtalen som en viktig aspekt av språkinläring, och majoriteten anser att de lär sig mer om miljön för lärande är tillåtande. Alex säger att vissa deltagare ibland är blyga och rädda för att säga något fel i början. Därför är det viktigt att atmosfären är avslappnad och vänlig, så alla vågar ställa frågor och prata. Det beror till stor del på cirkelledarna:

If they [cirkelledarna, förf. anm.] are very strict about learning, I think the student cannot connect with them easily. Because it's not classroom, [...] it's a friendly gathering where people are volunteering to help others. And the others want to learn. I think some kidding, some joking help to increase advantages of café. [...] You can ask question more easily. Dare to speak. (Alex).

Alex, Kim, Yohana och Behran tyckte det var svårt att våga prata när de först började på språkcaféet, men att det fort gav med sig. Yohana berättar att trots att hennes språkförståelse var bra, tog det ett tag innan hon kunde delta i diskussioner med cirkelledarna och de andra deltagarna. Jamal säger:

Första gången jag pratade bara engelska, jag var rädd för svenska. Men dom [cirkelledarna, förf. anm.] hjälpte mig lite från engelska till svenska. Sen pratade jag bara svenska. Dom höjer mig, och lärde mig våga prata svenska. Kan du säga fel, kan du uttala fel, det är bra, man måste själv få göra rätt. (Jamal).

10.2.5 Språkträning och motivation under asyltiden

Det visar sig att majoriteten av respondenterna började gå på bibliotekets språkcafé som asylsökande, förutom ett fåtal som blev tipsade om språkcaféet av representanter från biblioteket som besökte deras svensklektioner. Av de som fått uppehållstillstånd berättar flera att de inte har tid att gå på språkcaféet lika mycket som tidigare, men att de går när tillfälle ges. Maryam och Mahdi säger att de nyligen börjat på Svenska för asylsökande, men ingen av de andra respondenterna går eller har gått på svenskundervisning som asylsökande - bara på språkcaféer på bland annat bibliotek, Svenska kyrkan och Röda korset. För Jamal, Rafi, Yohana och Behran, som samtliga nu har uppehållstillstånd, var språkcafé en motivationskälla för att lära sig svenska under asyltiden. Yohana säger att:

Språkcafé uppmuntrar människor att studera svenska, och ha kontakt med andra människor i Sverige, kontakt med lärarna. Ibland tipsar dom oss, till exempel om du är ingenjör ”du kan gå dit och fråga, dit och få praktik eller hjälp”. (Yohana).

För Amir, Anahita, Maryam och Mahdi är väntan på uppehållstillstånd tärande, på grund av den ovisshet och de begränsningar som asylprocessen medför (exempelvis avsaknad av personnummer och därmed begränsat handlingsutrymme). De är glada att språkcaféet finns så de har möjlighet att träna svenska under tiden, men Amir och Anahita skulle allra helst vilja gå på en formell språkkurs som SFI. I brist på den möjligheten uttrycker de en önskan om att språkcaféerna skulle vara mer formellt uppstyrda och ta hjälp av kursmaterial. Behran säger att:

Språkcafé är jätteviktigt för människa som väntar på beslut (om uppehållstillstånd, förf. anm.), eftersom det finns inte annan väg för lära dig svenska. Också viktigt för nyanlända som fick beslut men vet inte vad de ska göra efter det. Jätteviktigt. För att råda mig vad ska jag göra. (Behran).

Han betonar även att språkcafé också kan vara bra för personer som fått uppehållstillstånd, men har tid över och vill bättra på sin svenska. Flera av respondenterna påpekar även att det faktum att cirkelledarna är snälla och trevliga gör att de känner sig uppmuntrade till att lära sig språket.

Endast ett fåtal respondenter uppgav att de utöver språkcaféträffarna även går på biblioteket i andra syften, och då enbart för att låna eller läsa böcker.

10.2.6 Svenskspråkiga vänner

En majoritet av de intervjuade upplever svårigheter med att hitta sätt att träna sig på svenska i vardagen. Många tycker det är svårt att som vuxen hitta naturliga sammanhang där de kan umgås med och möta andra svenskar. För dem spelar språkcaféet en större roll än vad det hade behövt göra om de haft svenskspråkiga vänner. Mahdi säger att han inte har några svenska vänner, men att ”if i had one, believe me when I say, i would be able to speak swedish now.”, och Rafi tycker det verkar lättare för personer som går på universitetet eller i skolan att hamna i ”svenska” sammanhang, än vad det är för personer som går på kurser i svenska och språkcafé: ”Jag går inte i skolan, jag går sfi, på språkcafé, där är alla personer invandrare. Så hur ska jag få känna svensk människor? Det blir svårt.”. Att träna på att tala svenska med andra invandrare tycker han är svårt, då han blir osäker på om han uttrycker sig rätt. För honom är det en trygghet att kunna fråga språkcaféets cirkelledare om grammatik och uttal.

Behrans språkkunskaper förbättrades avsevärt efter att han fått svenskspråkiga vänner. Han anser att det bästa för språkutvecklingen är att kontinuerligt träna sig på att prata svenska i vardagliga sammanhang. SFI i kombination med språkcaféer, att prata med folk på stan, hemma, på biblioteket och så vidare anser han vara det mest effektiva sättet att lära sig svenska. Men för honom är det sedan han fått vänner med svenska som modersmål som han har upplevt den största språkliga förändringen.

Med bara sfi man kan inte lära sig mycket, nej nej. Man kan lära sig grammatik eller skriv text, men kan inte prata bra. [...] kanske en mening, kanske svara på fråga, bara. Måste måste träffa andra människor och få kontakt. (Behran).

10.2.7 Att komma in i samhället

Samtliga respondenter tycker att språket är den viktigaste delen av deras etableringsprocesser i svenska samhället. Anton beskriver det svenska samhället som en bubbla: ”om man vill komma in, man måste prata svenska [...] Annars kommer du inte in i bubblan.”, och Jamal tar varje chans han får till språkträning:

Om man inte vill lära sig ingen annan kan göra nåt. Jag besöker olika

språkcafé i stan, jag hör att det finns i biblioteket, jag ska komma. Eftersom språk är nyckeln för allt. Om du vill stanna här i Sverige, om du vill leva i Sverige, om du vill jobba i Sverige, det betyder jag måste lära mig språk. För att komma in i samhället. Nyckel för allt. (Jamal).

Mahdi anser att det viktigaste som ny i Sverige är att lära sig talspråk, för att nyanlända snabbare och lättare ska kunna kommunicera med en svensktalande omgivning. På språkcaféet får han möjlighet lära sig ett mer vardagligt språk än på Svenska för asylsökande, som han också går på. Som han uttrycker det: "Because for now, for the moment, we don't need to write a letter to each other. The most important thing to do is talking, to communicate".

Alex berättar om en vän som gått på språkcaféer fem dagar i veckan under sin tid som asylsökande, och som efter att ha fått uppehållstillstånd fick direkt börja på SFI:s D-nivåklass. För vännen fungerade det bra, men Alex anser dock att det för honom själv hade varit svårt att börja gå på språkcafé utan att ha någon grundläggande kunskap i svenska språket. Även Rafi tycker det är bättre att gå på en officiell svenskundervisning först för att lära sig alfabetet, ordföljder och lite grammatik.

11 Analys

I följande kapitel analyseras undersökningens empiriska material utifrån teoretiska begrepp. Relevanta delar från den tidigare forskningen relateras också till det empiriska materialet. De begrepp som applicerats på empirin är *learning space*, *meeting space*, *empowerment*, *språkliga och kulturella kunskaper*, *sociala broar*, *sociala band* och *sociala institutionella nätverk*. Analysen presenteras även utifrån dessa begrepp, som använts som analytiska kategorier.

11.1 Learning space

Det empiriska materialet visar att respondenterna föredrar olika typer av lärandemiljöer, delvis beroende på grad av studievana, men också beroende på deras nuvarande livssituationer. De respondenter som har uppehållstillstånd har till exempel andra förutsättningar för att lära sig svenska än de som är asylsökande. De har även tillgång till fler lärandekanaler, och för dem får språkcaféet funktionen som ett komplement till deras andra studier; en plattform där de får möjlighet att träna på det de lärt sig på andra språkkurser, eller på de delar av språket som andra språkkurser inte fäster lika stor vikt vid. För de asylsökande respondenterna som inte går på någon annan typ av språkundervisning, är språkcaféet den huvudsakliga kanalen för att lära sig svenska. Språkcaféet får alltså olika funktioner för deltagarnas lärande beroende på deras livssituationer och rättigheter.

Som Franzén påpekar så kan grad av studievana ha betydelse för immigranter/studenters möjligheter att lära sig nya språk, särskilt i traditionella studiemiljöer (2001). En majoritet av denna studies respondenter har akademisk bakgrund och tidigare studievana, vilket utifrån Franzéns teorier underlättar deras språkinlärningsprocesser. Två respondenter, Maryam och Mahdi, har dock mindre erfarenhet av tidigare studier, särskilt språkstudier, och uttrycker därmed frustration över den traditionella språkundervisning (som utgår från att läsa och skriva) som tillämpas på de *Svenska för asylsökande*-lektioner de också går på. Eftersom de i ett tidigare skede lärt sig engelska genom att lyssna och se på TV och film, är de mer vana vid språkinläring som baserar sig på muntliga och lyssnande aktiviteter, än på språkundervisning som baserar sig på grammatik- och skriftövningar - särskilt i ett tidigt skede av språkinläringen. Språkcaféernas mer informella miljöer för lärande fungerar bra tillsammans med deras studiepreferenser. I och med att Maryam och Mahdi föredrar denna typ av

undervisning, anser jag att dessa miljöer för lärande stärker deras motivation och därmed även en snabbare progression. Amir och Anahita, som har större studievana, längtar i motsats till Maryam och Mahdi efter att få lära sig formellt, att få använda sig av läroböcker och att få gå på SFI.

Samtliga respondenter anser muntlig språkträning vara en nyckelkomponent för deras språkinläring, och uppskattar därför särskilt de övningsmöjligheter som de får tillgång till på språkcaféet. Övande i sig är något som även Elbeshausen beskriver som en oundgänglig del av läroprocesser (2007). Respondenterna värdesätter även möjligheten att ställa språk-, kultur- och informations-relaterade frågor till både cirkelledare och andra deltagare, då de ser sådan information som avgörande för deras etablering i det svenska samhället. Det här styrker även Svensson och Walls resultat av språkcaféet som stöd i deras respondenters politiska integrering (2012). Flera respondenter i min studie beskriver även hur de antingen brukar hjälpa nya språkcaféedeltagare (som talar samma språk) att förstå cirkelledarna, bidra med kontakter och information, eller hur de blivit hjälpta av deltagare med mer erfarenhet. Empirin tyder här på att deltagarnas interaktion med varandra och med cirkelledarna bidrar till utvecklandet av deras informationslandskap. Detta då samhällsinformation, kontakter och kunskaper delas genom kommunikativa, dialogmässiga medel, något Lloyd menar understödjer nyanländas övergångar till nya informationsmiljöer (2014). Jag tolkar detta som att språkcaféet härmed blir, som Lloyd uttrycker det, en av de informationskällor och informationskanaler som respondenterna engagerar sig i för att underlätta övergången till nya informationsmiljöer (2014).

I resultatredovisningen framgår att folkbibliotekens språkcaféer utgör en viktig plattform för både muntlig språkträning och samhällelig informationsförmedling. Träffarna är frivilliga och informellt utformade, vilket skapar en avslappnad stämning där respondenterna får utrymme att utöva muntlig språkträning. Att språkcaféerna fungerar som en plattform för respondenternas lärande är utifrån studiens empiriska material är därför tydligt.

11.2 Meeting space

Audunsons (2005) definitioner av mötesplatser som hög- och lågintensiva får mig att fundera på språkcaféernas funktion som mötesplats och deras roll utifrån bilden av folkbiblioteket som mötesplats. Fungerar språkcaféerna som låg- eller högintensiva mötesplatser, eller rent av både och? Som tidigare nämnts bidrar språkcaféerna till att skapa möten mellan människor från olika bakgrunder och kulturer, både deltagare emellan och mellan cirkelledare och deltagare. Trots att verksamheten visserligen är inriktad på att stötta nyanlända i deras språkutveckling, är ändå alla som vill vara med välkomna oavsett om man har svenska som modersmål, eller precis börjat lära sig språket. Nyanlända är dessutom ingen enhetlig grupp, vilket talar mot att verksamheten skulle vara högintensiv - trots att deltagarna har ett gemensamt intresse i att lära sig svenska. Detta i kombination med några av respondenternas beskrivningar av samtal på träffarna som brutit stereotyper kopplade till bakgrunder och kulturer, talar för att språkcaféerna (i dessa fall) fungerar som lågintensiva mötesplatser. Både deltagare och cirkelledare exponeras för intressen, preferenser och i vissa fall även värderingar som skiljer sig från sina egna, vilket flera respondenter menar bidrar till acceptans och förståelse. För att verkligen främja och underlätta utbyte mellan olika grupper av människor (Gaus & Weech, 2008, s. 225), hade det dock varit önskvärt att fler personer med svensk bakgrund deltagit i träffarna. Detta för att mer påtagligt kunna motverka fragmentering orsakad av kulturella och sociala gränsdragningar (Audunson, 2005, s. 436).

Trots att tvärkulturella möten ändå genereras på språkcaféerna, är alltså ”svenskar” i

minoritet och allt som oftast representerade av cirkelledare eller bibliotekarier (generellt sett två per träff). Flertalet respondenter uttryckte det som svårt att träffa just ”svenskar”; nästan alla de träffar på språkcafé och SFI är andra immigranter. För de asylsökande respondenterna, med begränsade möjligheter att röra sig i samhället, blir detta extra tydligt. Rafi påpekade att det hade varit lättare att komma in i ”svenska” sammanhang om man till exempel gått på universitetet eller i skolan. Mötesplatser där deltagarna känner att de får en ingång till det svenska samhället och kontakt med andra svenskar, utöver kontakt med lärare, bibliotekarier eller cirkelledare, verkar vara svåra att nå i den process många av respondenterna befinner sig i. Respondenterna verkar alltså uppleva att integrationsstödjande möten i en större bemärkelse är begränsade i de miljöer de har tillgång till. Särskilda språkenheter för flyktingbarn visade sig i Ager och Strangs forskning hämma etablerandet av integrationsstöttande kontakter och relationer, både för barnen och för deras föräldrar (2008, s. 172). Detta ligger till en viss del i linje med respondenternas uppfattningar. Endast ett fåtal uppger sig även gå på folkbiblioteket utöver besöken på språkcaféerna, och då enbart för att läsa. Respondenterna verkar alltså inte se på det allmänna folkbiblioteksutrymmet som en mångkulturell mötesplats där de skulle kunna möta andra svenskar.

Jochumsen et al. definierar *meeting space* som en metafysisk plattform och relaterar även begreppet till Audunsons (2005) beskrivning av lågintensiva mötesplatser (2012, s. 592). Utifrån min tolkning utgörs denna plattform av olika typer av mötesplatser som genereras på folkbibliotek, både i det allmänna utrymmet och genom arrangemang och projekt. Eftersom språkcaféer främst riktar sig till personer som vill träna svenska, kan de kanske till viss del uppfattas som begränsade eller snäva mötesplatser. Men med tanke på att Yoshidas (2016) rapport visade hur aktiviteter där deltagare med ett gemensamt syfte samlas verkar positivt för deras lärandeprocesser (och skapande av *empowerment*) (s. 669), kan detta även ses som ett positivt attribut. Min empiri påvisar att språkcaféerna genererar möten mellan personer med olika bakgrunder som ålder, kön och utbildning, och bidrar till skapande av diskussioner om likheter och skillnader mellan olika länder och kulturer. Även det faktum att ämnen som samhällsinformation, hobbies och kultur diskuteras på träffarna, och kunskaper och information delas mellan både deltagare och cirkelledare, ger en bild av språkcaféerna som mötesplatser med fler funktioner än språkträning. I likhet med Prigoda och McKenzies (2007) studie, förefaller ett brett informationsutbyte nämligen utgöra en stor del av träffarnas fokus. Kanske kan språkcaféerna även utgöra en del av folkbibliotekets allmänna metafysiska mötesplattform, som Jochumsen et al. talar om.

11.3 Empowerment

De respondenter som är asylsökande, och en majoritet av de som gick på språkcafé när de tidigare var asylsökande, beskriver möjligheten att gå på språkcafé under asylprocessen som motivationshöjande för deras språkinläring. För Amir, Anahita, Maryam och Mahdi är asylprocessen påfrestande, eftersom den begränsar deras möjligheter till samhälleligt deltagande. Språkcaféet får då en motiverande funktion, som en av få platser där asylsökande kan få tillgång till språkträning. Likt Franzéns (2001) teori om hämmande och motiverande faktorer för språkinläring, tyder empirin därmed på att kontakt med nya landsmän (cirkelledarna) och ett vänligt, otvunget bemötande verkar motiverande för respondenternas språkinläring, men att asylprocessen i stort kan kännas hämmande för deras möjligheter att lära sig svenska. De asylsökande respondenternas beskrivning av sitt begränsade handlingsutrymme liknar även Bergmans (2010) beskrivning av en livssituation kantad av *disempowerment*. Respondenternas val att gå på språkcafé (inte bara på biblioteket) kan därmed tolkas som ett sökande efter *empowerment*, ett sätt att ta kontroll över en situation som försätter dem i beroendeställning och minskar deras handlingsutrymme.

Elbeshausen (2007) beskriver hur plattformar för lärande som stödjer kommunikativt och situerat lärande bidrar till skapandet av *empowerment*, bland annat genom att språkliga och samhälleliga kunskaper bidrar till ett ökat självförtroende och självständigt agerande (s. 103-104). Även Svensson & Walls (2012) undersökning (en kandidatuppsats) påvisar deras respondenters ökade självförtroende och tillit i samband med att de gått på språkcafé (s. 25). Eftersom ett flertal av mina respondenter beskriver hur de efter, och i och med språkcaféträffarna vågat använda sig mer av språket muntligen, och hur de kulturella och samhälleliga kunskaper de får på språkcaféet stödjer dem i deras processer att komma in i och bli delaktiga i det svenska samhället, kan liknande slutsatser dras från just dessa respondenters intervjuvar. Att få träna på svenska muntligen i ett informellt sammanhang, med friheten att styra innehållet och ställa så många frågor deltagarna vill och behöver (till skillnad från exempelvis SFI-lektioner med mer strikta tidsramar), verkar ha ökat majoriteten av respondenternas självförtroende kopplat till att tala svenska, något som underlättat deras möjligheter till allmän kommunikation på svenska. Som Riggs et al. (2012) skriver, är möjligheten att få träna på och förbättra sitt vardagsspråk en nyckelfaktor för att bli självförsörjande och kunna ta kontroll över sin situation. Jamal uttryckte det som att han på språkcaféet får tillgång till nycklar (språkliga och kulturella), något som utifrån både Bergmans (2010) och Riggs et al.:s (2012) forskning kan tolkas som en väg till utökat handlingsutrymme.

Samtliga respondenter upplevde dock inte språkcaféet som motivationshöjande eller självförtroendestärkande. Kim hade svårt att ta plats på språkcaféet, och kände inte att hon fick ut det hon ville av verksamheten. Hennes val att gå på språkcaféet kan ses som ett led i sökandet av *empowerment*, men utvecklandet av *empowerment* på själva språkcaféet verkar inte ha skett. Trots detta har språkcaféerna för majoriteten av respondenterna i olika faser av deras livssituationer fungerat motivationshöjande. För flertalet deltagare har även det språkliga självförtroendet stigit på språkcaféerna, vilket bidragit till deras möjligheter att agera självständigt. Empirin tyder alltså på att språkcaféerna har bidragit till skapandet och/eller förstärkandet av *empowerment* för en majoritet av deltagarna.

11.4 Språkliga och kulturella kunskaper

I likhet med Ager och Strang (2008) ser respondenterna språkkunskaper som avgörande för deras etablering i det svenska samhället. För respondenterna är cirkelledarna (volontärer/bibliotekarier) inte bara "lärare" i svenska språket, utan även förmedlare av samhällsinformation, kontakter och kulturella sedvänjor. Trots att språkkunskaper beskrivs som den mest centrala delen av respondenternas etableringsprocesser, beskrivs även kulturella kunskaper som en viktig integrationsmässig nyckelkomponent. I likhet med Ager och Strang (2008) anser majoriteten av respondenterna att bristen på kunskaper om svensk kultur utgör barriärer för att träffa andra svenskar, och i förlängningen även påverkar deras möjligheter att lära sig svenska. Många önskar att få öva sig på språket tillsammans med andra svensktalande, men saknar de nätverk och ingångar som gör att de kommer i kontakt med och lär känna andra svenskar. Att språkcaféerna bidrar till respondenternas språkliga och kulturella kunskaper är tydligt, men den kommunikativa tvärkulturella kontakt som de önskar få ta större del av hade onekligen gynnats om fler cirkelledare eller svenskspråkiga språkcafédeltagare även hade deltagit. Ett större kulturellt och språkligt utbyte hade då kunnat utvecklas på språkcaféerna, och fler tvärkulturella nätverkskontakter kunnat skapas. Trots detta verkar språkcaféträffarna förse respondenterna med kulturella och språkliga kunskaper och verktyg, vilket öppnar upp möjligheter för vidare tvärkulturell kontakt i andra kontexter, för skapandet av nya nätverk (mer om skapandet av nätverk under nästkommande rubrik), och för utveckling av immigranternas skapande av *empowerment* (Ager & Strang, 2008; Bergman, 2010; Vårheim, 2011). Likt respondenterna i Svensson och Walls (2012)

studie, förefaller respondenterna alltså använda sig av språkcaféet för att få tillgång till samhällsinformation.

I intervjuerna framgår att samtal om både språkcafédeltagarnas olika kulturer och hemförhållanden, och ”svensk” kultur och sedvänjor är vanligt förekommande, och att både cirkelledare och deltagare tar aktiv del i dessa samtal. Empirin talar alltså för att bibliotekens språkcaféer kan generera en typ av tvåvägsintegration (Ager & Strang, 2008, s. 182) rörande kulturell informationsförmedling och kunskap, särskilt då flera respondenter betonar att de upplever sådana samtal som viktiga för att bryta stereotyper. Men störst kulturellt samtalsfokus på språkcaféträffarna förefaller ligga på ”svensk” kultur. Den teoretiska devisen om kulturell och språklig kunskap som viktiga och möjliggörande faktorer för integration, förefaller vara överensstämmande med respondenternas uppfattningar om sitt lärande och sina etableringsprocesser. Men kan språkcaféerna verkligen sägas gynna en tvåvägsintegration fullt ut, om samtliga deltagare är immigranter och störst kulturmässiga fokus läggs på enbart en av kulturerna? Respondenternas etableringsprocesser gynnas onekligen, och cirkelledarna får utifrån deltagarnas berättelser visserligen ta del av och lära sig mer om deras bakgrunder och kulturer. Men utifrån Ager och Strangs (2008) definition av tvåvägsintegration är det svårt att säga att de kunskapsmässiga och kulturella utbyten som sker på träffarna är ”jämlika” eller lika stora åt båda hållen. Det är även värt att ta i beaktande att deltagarantalet oftast är runt tre gånger högre än antalet cirkelledare. Majoriteten av respondenterna benämner även cirkelledarna som ”lärare” eller ”helpers”, och kan därför sägas stå i beroendeställning till dem. Om utbytet är jämlikt kan därmed ifrågasättas (se: Elbeshausen, 2007, s. 108-111 i avsnittet om tidigare forskning).

11.5 Sociala broar, band och institutionella nätverk

Nedan diskuteras empirin i förhållande till sociala broar, band och nätverk som skapas på, eller i samband med språkcaféerna och folkbiblioteken.

11.5.1 Sociala broar

På språkcaféerna möts personer med olika bakgrunder, hemländer och kulturer, vilket även tydliggörs ovan i avsnittet ”meeting space”. Där framgår det att språkcaféer till stor del fungerar som tvärkulturella mötesplatser. Språkcaféernas miljöer för lärande beskrivs av majoriteten av respondenterna även som informell, uppmuntrande och vänlig, något som bidrar till och gynnar skapandet av sociala broar (Ager & Strang 2008, s. 180; Elbeshausen, 2007).

Utifrån studiens empiriska material görs dock tolkningen att språkcaféerna kan bidra till fler tvärkulturella broar om fler personer med svenska som modersmål deltar i träffarna. Detta skulle kunna förse deltagarna med fler och mer breddade sociala broar som gynnar deras språkutveckling, välmående och etableringsprocesser (Ager & Strang, 2008, s. 179-180).

11.5.2 Sociala band

Trots att flera respondenter önskar hitta fler ingångar där de kan träffa andra ”svenskar”, har platser där så kallade ”like-ethnic groups” även fördelar utifrån integreringssynpunkt (Ager & Strang, 2008, s. 178-179). Majoriteten av respondenterna beskriver hur de antingen blivit hjälpta på språkcaféerna av personer som talat samma språk och haft mer erfarenhet, eller hur de hjälpt andra med mindre erfarenhet. Denna hjälp kan till exempel bestå av översättningar, förmedling av kontakter och allmän information. Att ha tillgång till den typen av stöd och hjälp beskrivs som värdefullt, och kan enligt Ager och Strang (2008, s. 178) och Vårheim (2011 s. 12) även underlätta integreringsprocesser. Respondenternas svar tyder på att även de anser detta underlätta

deras etablering i det svenska samhället. Vårheim påpekar även att detta kan skapa en typ av trygghet hos individen och i gruppen, som möjliggör för risktagande och skapande av bredare sociala nätverk och broar (s. 13). En jämförelse med Svensson och Walls (2012) studie påvisar liknande resultat, då deras respondenter använder språkcaféet som en mötesplats där sociala nätverk främst deltagare emellan vidgas (s. 19).

Tillsammans med personer som talar samma språk, exempelvis modersmål, kan till exempel fragmenterad information och kunskap om svenska språket eller samhället även hanteras genom att den diskuteras, eller bekräftas (Lloyd, 2014, s. 60-63). Flertalet av studiens respondenter beskriver alltså hur skapandet av sociala band på språkcaféerna fungerat stöttande, mestadels för personer med mindre svenskkunskaper. Förutsatt att minst två språkcaféedeltagare talar samma språk, kan språkcaféer således bidra till skapandet av sociala band.

11.5.3 Sociala institutionella nätverk

Enligt Socialstyrelsen saknar många asylsökande sociala nätverk, vilket försätter dem i otrygga och påfrestande situationer (Socialstyrelsen, 2015, s. 8). Bergmans (2010) och Riggs et al.:s (2012) forskning visar på liknande resultat, liksom denna undersöknings empiriska material. Respondenterna som är asylsökande beskriver sina livssituationer som begränsade, och de respondenter som varit asylsökande i ett tidigare skede ger liknande återberättelser. De beskriver även hur språkcaféerna fungerat motiverande för språkinläring och för deras etableringsprocesser, i en situation som annars kantas av avgränsningar. Språkcaféer, på både bibliotek och i andra organisationers regi, var eller är för majoriteten av respondenterna en av få kanaler för språkinläring under deras asylprocesser. Respondenterna beskriver även hur de på språkcaféerna fått bättre självförtroende tack vare hjälpen de fått av cirkelledarna/bibliotekarierna. I stora drag ses språkcaféerna alltså som en motiverande och möjliggörande verksamhet. Vårheim (2014) menar att nyanlända biblioteksanvändare generellt sett verkar ha en hög tillit till biblioteket som institution, och att olika folkbiblioteksarrangemang bidrar till denna tillit samt till nätverksskapande mellan folkbibliotek och de nyanlända (s. 66). Studiens empiri tyder på att språkcaféerna skapar en tillit hos respondenterna, men om denna tillit även sträcker sig till biblioteket i stort förtäljer inte materialet. De band som skapas mellan cirkelledare och respondenterna kan ses som nätverk till biblioteket som institution, då cirkelledarna/bibliotekarierna som deltar i språkcaféerna representerar biblioteket (och/eller samarbetsorganisationen till språkcaféet). Eftersom respondenterna beskriver språkcaféerna som viktiga källor för språklig och samhällsrelig information, visar materialet på att deltagarnas nätverkande med cirkelledarna/bibliotekarierna verkar gynnsamt för deras etableringsprocesser. Då deltagarnas språkkunskaper även gynnas på språkcaféerna, förbättras därmed deras möjligheter till att utveckla vidare sociala institutionella nätverk (Ager & Strang, 2008, s. 182).

Deltagarnas band och broar mellan varandra kan även sägas ha språkcaféet, och i förlängningen folkbiblioteket, som knutpunkt, då banden knutits och upprätthålls inom denna plattform. Elbeshausen (2007) menar att sådana nätverk spelar en viktig roll i deltagarnas aktiva lärande och kunskapsbyggande (s. 103-104).

12 Slutsatser

I följande avsnitt återkommer jag till studiens frågeställningar och besvarar dessa utifrån empiri och analysresultat. Undersökningens frågeställningar löd:

- Vilka upplevelser har deltagarna av språkcaféerna?
- Hur bidrar språkcaféerna till deltagarnas språkutveckling?
- Vilken roll spelar språkcaféerna för dess deltagare ur ett lärandeperspektiv?

- Vilken funktion fyller språkcaféerna för dess deltagares integrationsprocesser?

Respondenternas uppfattningar om folkbibliotekens språkcaféer var, med några undantag, i stora drag samstämmiga; språkcaféerna utgjorde en plattform för både muntlig språkträning och samhällelig informationsförmedling, de förstärkte respondenterna språkliga självförtroende, samtidigt som fler cirkelledare/”svenska” deltagare ansågs kunna gynna respondenternas språkutveckling och etableringsprocesser.

Språkcaféernas informella utformning verkar för majoriteten av respondenterna ha haft positiva effekter på deras språkutveckling. Att miljön på språkcaféerna är tillåtande och gav dem utrymme att ställa frågor, bidrog till att majoriteten av respondenterna vågat använda sig mer av det svenska språket muntligen. Detta, plus det höjda språkliga självförtroendet, kan även underlätta deras framtida språkutveckling. Språkcaféerna bidrog alltså till respondenternas språkutveckling främst genom att fungera som en informell och tillåtande plattform för muntlig språkträning.

Information delades och kunskap skapades genom den kommunikation som ägde rum mellan deltagare och deltagare, och deltagare och cirkelledare. Denna typ av situerat och dialogmässigt lärande möjliggjordes av språkcaféernas format som informell plattform för lärande. Respondenternas olika studievana påverkade även deras inlärningsprocesser, där de med akademisk bakgrund hade lättare att anpassa sig efter traditionella lärandemiljöer (som på exempelvis SFI) än de med mindre studievana. För respondenterna med uppehållstillstånd som gick på SFI parallellt med språkcafé, fick språkcaféet en kompletterande funktion för främst muntlig träning, men även för möjligheten att ställa språkliga och samhälleliga frågor. För de asylsökande respondenterna var språkcaféet en motiverande faktor för språkinläring, i en situation kantad av ett begränsat handlingsutrymme. För dem blev även folkbibliotekets språkcafé den huvudsakliga kanalen för språkinläring, tillsammans med språkcaféer, eller liknande verksamheter organiserade av andra organisationer.

Språkcaféet som plattform för lärande gav respondenterna möjligheter att utöka sina samhälleliga kunskaper. Genom språkcaféernas funktion som mötesplats, gynnades även respondenternas skapande/utveckling av sociala broar (mellan cirkelledare-deltagare, och deltagare-deltagare), -band (mellan deltagare-deltagare som främst talar samma språk) och -institutionella nätverk (till främst biblioteket som institution). Sammanlagt bidrog detta till att stödja respondenternas etablerings- och integrationsprocesser. De tvärkulturella möten som genererades på språkcaféerna verkar även ha kunnat gynna andra typer av integration, genom att underminera stereotyper och fördomar. Språkcaféet tycks också gynna en typ av tvåvägsintegration, men om fler cirkelledare, eller fler ”svenska” besökare, hade deltagit i träffarna hade ett större tvärkulturellt och integrationsgynnande utbyte kunnat ta plats.

13 Diskussion

Språkcaféernas roll som otvungna plattformar för lärande förefaller utifrån min studie vara mest betydelsefull under respondenternas asylprocesser (tidigare eller pågående), men även som komplement till andra svenskstudier. Trots att resultaten inte är generaliserbara, kan de ändå ge en insyn i språkcaféernas betydelse för respondenterna. Tillsammans med den tidigare forskningen (se bland annat Franzén, 2001) ger den även en indikation på att de nyanlända som saknar studievana (särskilt kopplat till språkstudier) kan ha svårare att anpassa sig efter de miljöer för lärande som är typiska för mer formella språkkurser. Eftersom majoriteten av respondenterna inte använde sig av

folkbiblioteket i andra avseenden än att gå på språkcafé, förefaller folkbibliotekens viktigaste kanal för att nå ut till och stötta just dessa respondenters vägar in i samhället därför vara just språkcaféet. Men, språkcaféerna tillgodoser inte respondenternas önskan att skapa personlig kontakt med andra svenskar fullt ut, då den mesta tvärkulturella kontakten på språkcaféerna skedde mellan just de nyanlända. Forskningen visar att sociala broar är viktiga delkomponenter i tvåvägsintegrationsprocesser (Ager & Strang, 2008). Att påstå att tvåvägsintegration skapas fullt ut på språkcaféerna blir därför en aning problematiskt, trots att empirin visar att språkcaféerna gynnar vissa delar av deltagarnas integrationsprocesser. Integration handlar utifrån min synpunkt inte om att nyanlända eller immigranter enbart ska bistås i sin integrering. Integration är snarare en mångfacetterad tvåvägsprocess, vilket också framkommer i studiens analys. Under de senaste åren har flera folkbibliotek runt om i landet arrangerat projekt som ”låna en svensk” där immigranter och ”svenskar” förs samman för att samtala och lära sig av varandra. Projekt som dessa kan troligtvis vara mer framgångsrika i skapandet av sociala broar mellan ”svenskar” och nyanlända än språkcaféer. Arrangerande av både språkcaféer och ”låna en svensk”-liknande projekt, kan tänkas täcka in respondenternas lärandebehov, samtidigt som en bredare tvåvägsintegration underlättas och eventuellt även stöds. Att jämföra språkcaféernas och ”låna en svensk”-arrangemangens betydelser och roller för nyanländas lärande och integrationsprocesser hade även varit ett intressant ämne att undersöka vidare.

Pilerot och Hultgrens delstudie (2016) visade att bibliotekspersonal upplevde att delar av användargruppen nyanlända saknade kunskap och erfarenhet om vad biblioteket erbjuder. Kopplat till att flera respondenter beskrev att de inte gick till biblioteket i annat syfte än för att gå på språkcafé, kan fler användarinriktade studier om nyanländas biblioteksanvändning och uppfattningar av folkbiblioteket därför vara av intresse. Det skulle också vara intressant att studera långtidseffekten av biblioteksverksamheter som understödjer nyanländas integrationsprocesser och skapande av *empowerment* i form av en ingående studie med stort deltagarunderlag och längre historiskt perspektiv. Eftersom ett studieförbund stod för det huvudsakliga ansvaret för upplägget av de språkcaféer som denna studie tagit upp, skulle en undersökning av språkcaféverksamhet med folkbiblioteket som huvudarrangör även kunna vara av intresse. Det vore intressant att jämföra hur de språkcaféer som i huvudsak arrangeras av frivilligorganisationer och de som till största delen arrangeras av folkbiblioteket skiljer sig åt. Får till exempel bibliotekariernas kompetens någon betydelse för verksamhetsupplägget, och skiljer sig verksamheten åt beroende på om biblioteket eller andra organisationer agerat huvudarrangör? Kanske viktigast: vad blir konsekvenserna för deltagarna?

13.1 Metodkritik

Den metod jag använt i min studie (semistrukturerade intervjuer) kräver några kritiska kommentarer. Först är det dock viktigt att nämna att metoden hade klara fördelar i och med att respondenterna inte behärskade svenska fullt ut. Jag märkte ganska snart i intervjuprocessen att en av mina frågor, ”*Har språkcaféet påverkat dig på något sätt? Om ja, hur då?*”, var för luddigt formulerad och svår att förstå. Jag tog efter två intervjuer därför bort frågan från intervjuguiden. Eftersom de andra intervjufrågorna även gav indirekta svar på den frågan, anser jag dock inte att detta har påverkat resultatet nämnvärt. Övriga frågor gav under merparten av intervjuerna uttömmande svar.

De språkförbistringar som ibland uppkom under intervjuerna kan ha påverkat respondenternas förståelse av intervjufrågorna och min förståelse av intervjusvaren. Detta kan alltså haft en inverkan på den insamlade empirin. I de fall där jag inte förstod vad respondenterna sa, eller upplevde det som att respondenterna inte förstod vad jag

frågade, omformulerade jag och försökte förklara frågorna på andra sätt. Trots det kan språkförbistringarna ha bidragit till att vissa nyanser i intervjuvaren har gått förlorade.

Nästan samtliga respondenter som deltog i studien hade akademisk bakgrund. Det kan vara så att detta urval återspeglar språkcaféklientelet, men det kan även vara så att de deltagare som hade akademisk bakgrund var lättare att rekrytera till min studie på grund av deras egna akademiska erfarenheter. Hade jag haft ett bredare urval inkluderat fler respondenter utan tidigare studievana, hade mitt resultat kunnat se annorlunda ut. Framtida studier av användargruppen och av språkcaféer skulle därför kunna fokusera på att bredda gruppen av respondenter. Detta skulle även kunna ge information om andra bakgrundsfaktorer som till exempel kultur och könstillhörighet påverkar möjligheterna till aktivt deltagande (se: Riggs et al., 2012). För att återkoppla till Pilerot och Hultgrens delstudie (2016) skulle det även vara intressant att inkludera cirkelledarnas erfarenheter av de informationsbehov och kunskapsbehov som uppkommer inom språkcafékontexten, till exempel rörande deltagares behov av hjälp med samhällsinformation.

13.2 Teorikritik

I studiens analyskapitel använde jag mig av begrepp som tog fasta på empirins innehåll kopplat till integration och lärande, både i respondenternas individuella kontexter och utifrån en bibliotekskontext. Först var min plan att använda mig av utvalda integrationsbegrepp, men efter att ha applicerat dessa på empirin upplevde jag att delar av empirins innehåll hamnade utanför det teoretiska ramverket. Därför valde jag att även ta med begrepp från Jochumsen et al.:s (2012) biblioteksrelaterade teorimodell. I analysen av empirin blev det tydligt hur flera av de teoretiska begreppen överlappade varandra. Eftersom flera begrepp är sammanlänkade, och några även är beroende av varandra (särskilt begreppen från vardera ursprungligt teoriramverk), blev det bitvis svårt att strukturera upp analysen av empirin. Vissa begrepp låg väldigt nära varandra och visade på likartade resultat i analysen (till exempel tar jag under rubriken *learning space* även upp mötesplatsens funktion för inläring och skapandet av informationslandskap, något som även återkommer i kapitlet *meeting space*). När begreppen glider in i varandra riskerar analysen att bli otydlig och inte fullt så stringent. Jag anser trots detta att begreppen tillsammans skapar en djupare förståelse för de förutsättningar och hinder för integration, språkutveckling och lärande som uppkommer i materialet. Att flera begrepp är beroende av varandra, och att de även överlappar på vissa plan, anser jag därför vara viktigt för tolkningen och förståelsen av det empiriska resultatet.

Som jag tagit upp i studiens teoriavsnitt, består integration av mångfacetterade processer (se Ager & Strang, 2008). Men de teoretiska begrepp som jag använt mig av här, och som jag argumenterat för tidigare, är inte menade att fullt ut täcka in samtliga komponenter som påverkar integrationsprocesser. Det ramverk som utvalda begrepp tillsammans utgjort, har dock gett mig en möjlighet att skapa en förståelse för just de integrationsprocesser som tar plats på folkbibliotekens språkcaféer. Studiens empiri hade dock kunnat tolkas och förstås på annat sätt, med hjälp av andra teorier och begrepp. För framtida forskning är min förhoppning att analysen eventuellt kan ge en ingång till mer djupgående och bredare undersökningar av språkcaféers roller för dess deltagares lärande och etableringsprocesser.

14 Sammanfattning

Jag har i denna studie undersökt språkcafédeltagares uppfattningar av två folkbiblioteks språkcaféverksamheter. Detta för att belysa språkcaféernas roller och betydelser för deltagarnas lärande och integrationsprocesser, med förhoppningen att kunna bidra med kunskap om hur folkbibliotek kan arbeta för att stödja nyanlända i deras informations-

mässiga och sociala behov. Fyra frågeställningar utarbetades för att belysa empirin ur både ett integrationsperspektiv och ett lärandeperspektiv. Frågeställningarna löd:

- Vilka upplevelser har deltagarna av språkcaféerna?
- Hur bidrar språkcaféerna till deltagarnas språkutveckling?
- Vilken roll spelar språkcaféerna för dess deltagare ur ett lärandeperspektiv?
- Vilken funktion fyller språkcaféerna för dess deltagares integrationsprocesser?

Kvalitativa semistrukturerade intervjuer utfördes med totalt elva språkcafédeltagare: sju nuvarande och fyra tidigare språkcafédeltagare. Respondenterna kontaktades genom att besöka och presentera studien på tre språkcaféer och två SFI-klasser. I undersökningens analysdel kopplade jag det empiriska materialet till teoretiska begrepp från två modeller: *The four spaces* av Jochumsen et al. (2012), och *The indicators of integration framework* av Ager och Strang (2008). Detta för att skapa ytterligare förståelse för materialets lärande- och integrationsmässiga innehåll. Begreppen som applicerats på empirin var *learning space*, *meeting space*, *empowerment*, *språkliga och kulturella kunskaper*, *sociala broar*, *sociala band* och *sociala institutionella nätverk*.

Studiens analysresultat visade att folkbibliotekens språkcaféer utgjorde en plattform för respondenternas muntliga språkträning och språkliga självförtroende, samt för deras inhämtning av kulturell och samhällslig information. Språkcaféerna bidrog även till tvärkulturella möten som underminerade fördomar och stereotyper. Majoriteten av respondenternas språkutveckling och etableringsprocesser gynnades av miljöns otvungna utformning och mötesplatsens stöd vid skapandet av sociala band, institutionella nätverk och till viss del även broar.

Språkcaféformen brast till viss del utifrån respondenternas önskan att få mer kontakt med andra svenskar. I studiens diskussionskapitel argumenterade jag därför för att folkbiblioteksprojekt som för samman ”svenskar” och nyanlända (till exempel projekt som ”låna en svensk”) kan vara ett bra komplement till språkcaféer i att stödja nyanlända och andra svenskers integrationsprocesser (utifrån en tvåvägsförståelse av integration), och nyanländas behov av plattformar för språkligt och samhällsligt lärande. Även faktorer som kan ha påverkat studiens resultat har diskuterats.

Käll- och litteraturförteckning

Opublicerat material

Korrespondering via e-post

Alex: 2016-10-06, 2016-10-07.
Anton: 2016-10-06, 2016-10-08.
Rafi: 2016-10-06, 2016-01-09, 2016-10-09.
Kim: 2016-10-08.
Behran: 2016-10-08, 2016-10-10.
Yohanna: 2016-10-08, 2016-10-10, 2016-10-11.
Jamal: 2016-10-08, 2016-10-13.

Intervjuer

Alex, ljudupptagning samt transkribering, 2016-10-08 kl. 17.00, inspelningslängd 00:53:28.
Anton, ljudupptagning samt transkribering, 2016-10-09 kl. 12.00, inspelningslängd 00:37:30.
Rafi, ljudupptagning samt transkribering, 2016-10-10 kl. 17.00, inspelningslängd 00:28:31.
Kim, ljudupptagning samt transkribering, 2016-10-12 kl. 11.00, inspelningslängd 00:14:19.
Behran, ljudupptagning samt transkribering, 2016-10-12 kl. 16.00, inspelningslängd 00:11:02.
Yohanna, ljudupptagning samt transkribering, 2016-10-13 kl. 15.00, inspelningslängd 00:14:52.
Jamal, ljudupptagning samt transkribering, 2016-10-14 kl. 11.00, inspelningslängd 00:22:32.
Maryam och Mahdi, ljudupptagning samt transkribering, 2016-10-15 kl. 13.00, inspelningslängd 00:18:26.
Amir och Anahita, intervjuanteckningar, 2016-10-15 kl 16.00, intervjulängd 00:20.00.

Muntlig kommunikation

Cirkelledare på ett av bibliotekens språkcaféer, samtal, 2016-12-01.
Representant från det studieförbund som arrangerade språkcaféerna, telefonsamtal, 2017-01-17.

Publicerat material

Ager, A. & Strang, A. (2004). *Indicators of integration - final report*. Home Office Development and Practice Report. Hämtad 2016-11-01 från <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110218135832/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs04/dpr28.pdf>

Ager, A. & Strang, A. (2008). Understanding Integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, vol. 21, no. 2, pp. 166-191.

Atlestam, I. & Stenberg, L. (2010). *Mötesplats inför framtiden*. Hämtad 2016-09-22 från <http://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:909885/FULLTEXT01>

Atlestam, I., Källgren, B. & Stenberg, L. (2011). *När världen krymper måste biblioteket bli större. En rapportering om det mångspråkiga biblioteket - utveckling av interkulturella mötesplatser, ett ESF-projekt*. Kultur i Väst. Hämtad 2016-11-06 från

<http://www.kulturivast.se/sites/default/files/document/mangsprakighet.pdf>

Audunson, R. (2005). The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context. *Journal of Documentation*, Vol. 61 Iss 3 pp. 429 – 44. Hämtad 2016-11-30 från <http://dx.doi.org/10.1108/00220410510598562>

Bergman, J. (2010). *Seeking empowerment : asylum-seeking refugees from Afghanistan in Sweden*. (Doctoral dissertation, Umeå University, Department of Sociology). Hämtad 2016-11-25 från <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:354168/FULLTEXT01.pdf>

Bäckström, P., & Hellkvist, Å. (2010). *Språkhantering på ett mindre bibliotek: en kvalitativ undersökning om hur ett mindre bibliotek arbetar med minoritetsspråk* (Kandidatuppsats, Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT). Hämtad 2017-01-02 från <http://hdl.handle.net/2320/6408>

Correa-Velez, I., Gifford, S. M., & Barnett, A. G. (2010). Longing to belong: Social inclusion and wellbeing among youth with refugee backgrounds in the first three years in Melbourne, Australia. *Social Science & Medicine*, 711399-1408. doi:10.1016/j.socscimed.2010.07.018

Dalen, M. (2015). *Intervju som metod. 2., utök. uppl.* Malmö: Gleerups utbildning

David, M. & Sutton, C. D. (2016). *Samhällsvetenskaplig metod. 1. uppl.* Lund: Studentlitteratur

De los Reyes, P., & Kamali, M. (2005). *Bortom vi och dom : teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering : rapport*. Stockholm : Fritzes offentliga publikationer, Edita Norstedt.

Diaz, Jose Alberto (1996). *Invandrarnas integration: Några teoretiska och metodologiska utgångspunkter*. Ingår i Väggar in i Sverige: Bilaga till Invandrapolitiska Kommitténs slutbetänkande. Stockholm: Fritzes. (Statens Offentliga utredningar (SOU), 1996: 55) S. 71-91.

EBLIDA. (2015). *Public libraries in Europe Welcome Refugees*. Hämtad 2016-12-10 från <http://www.eblida.org/special-event.html>

Elbeshausen, H. (2007). Knowledge in dialogue: empowerment and learning in public libraries. *Journal of Information, Communication and Ethics in Society*, vol. 5, no. 2/3, pp. 98-115.

Elmqvist, S., & Engblom, S. (2014). *Bibliotek i samhällets tjänst: Att arbeta i projekt för att nå en ny målgrupp* (Kandidatuppsats, Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT). Hämtad 2017-01-02 från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:840526/FULLTEXT01.pdf>

Esiasson, P. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad. 3., [rev.] uppl.*, Norstedts juridik, Stockholm, 2007

Folkebibliotekerne i vidensamfundet. (2010). *Rapport fra Udvalget om folkebibliotekerne i vidensamfundet*. Styreösen for Bibliotek og Medier: København. Hämtad 2016-11-04 från http://www.slks.dk/fileadmin/publikationer/rapporter_oevrige/folkebib_i_vidensamfundet/pdf/Folkebib_i_videnssamf.pdf

- Franzén, E. C. (2001). *Att bryta upp och byta land*. Stockholm: Natur och kultur
- Frirum til integration: En undersøgelse af de etniske minoriteters brug af bibliotekerne. (2001). Statsbiblioteket, Odense Centralbibliotek och Århus Kommunes Biblioteker. Hämtad 2016-11-15 från https://www.aakb.dk/sites/www.aakb.dk/files/files/file_attachments/30_juni_2010_-_958/frirumhovedrapport.pdf
- Gaus, E. R. & Weech, T. (2008). The meeting room: libraries as community centers for culturally diverse populations. *Providing Access to Information for Everyone: Proceedings of the 16th BOBCATSSS Symposium*. Hämtad 2016-12-10 från <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.544.7475&rep=rep1&type=pdf>
- Hermerén, G. (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 2016-10-13 från <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed>
- Högskolan i Borås. (2016). *Att orientera sig och leva i det svenska samhället – en studie om flyktingars informationspraktiker*. Hämtad 2016-12-21 från <http://www.hb.se/en/Research/Projects/Supporting-information-practices-of-refugees-in-transition-and-resettlement--SpIRiT-project/>
- IFLA. (2009). *Multicultural Communities : Guidelines for Librar Services*. 3rd edition. Hämtad 2016-11-06 från <http://www.ifla.org/files/assets/library-services-to-multicultural-populations/publications/multicultural-communities-en.pdf>
- IFLA. (2015). *Responding! Public libraries and refugees*. Hämtad 2016-12-10 från http://www.ifla.org/files/assets/public-libraries/publications/library_service_to_refugees.pdf
- Integrationsverket. (2004). *Integration och indikatorer: Några teoretiska och metodologiska utgångspunkter för användandet av indikatorer*. Norrköping: Integrationsverket. Hämtad 2016-12-16 från <http://integrationsrapporter.mkcentrum.se/wp-admin/wp-content/uploads/Indikatorrapport.pdf>
- Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C., & Skot-Hansen, D. (2012). The four spaces – a new model for the public library. *New Library World*, 113(11/12), 586-597. doi:10.1108/03074801211282948
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Lloyd, A. (2014). Building Information Resilience: How do Resettling Refugees Connect with Health Information in Regional Landscapes – Implications for Health Literacy. *Australian Academic & Research Libraries*, 45, 1, pp. 48-66, Academic Search Premier, EBSCOhost, viewed 27 November 2016.
- McPherson, M. (2010). 'I Integrate, Therefore I Am': Contesting the Normalizing Discourse of Integrationism through Conversations with Refugee Women. *Journal Of Refugee Studies*, 23(4), 546. doi:10.1093/jrs/feq040
- Michnik, K. (2014). What threatens public libraries?: The viewpoints of library directors in Sweden. *New Library World*, vol. 115, no. 9/10, pp. 426-437. Högskolan i Borås &

Migrationsverket. (2015). *Inkomna ansökningar om asyl*, 2015. Hämtad 2016-11-16 från <http://www.migrationsverket.se/download/18.7c00d8e6143101d166d1aab/1451894593595/Inkomna+ans%C3%B6kningar+om+asyl+2015+-+Applications+for+asylum+received+2015.pdf>

Migrationsverket. (2016a). *Inkomna ansökningar om asyl*, 2016. Hämtad 2016-11-16 från <http://www.migrationsverket.se/download/18.2d998ffc151ac3871592560/1478002508231/Inkomna+ans%C3%B6kningar+om+asyl+2016+-+Applications+for+asylum+received+2016.pdf>

Migrationsverket. (2016b). *För dig som är asylsökande och vill lära dig svenska*. Hämtad 2016-11-25 från <http://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Lara-sig-svenska.html>

Persson, E., & Persson Möllerström, Y. (2016). *Mycket mer än ett bibliotek Integrationsfrämjande arbete på tre stadsbibliotek* (Kandidatuppsats, Linnéuniversitetet, Institutionen för kulturvetenskaper). Hämtad 2017-01-02 från <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:939724/FULLTEXT01.pdf>

Phillimore, J. (2011). Refugees, Acculturation Strategies, Stress and Integration. *Journal Of Social Policy*, 40(3), 575. doi:10.1017/S0047279410000929

Pilerot, O., & Hultgren, F. (2016). *Folkbibliotekens arbete för och med nyanlända – om förändring, svårigheter och inspirerande utmaningar*. Sektionen för biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås. Hämtad 2016-12-20 från http://www.lul.se/Global/Kultur/L%C3%A4nsbibliotek%20Uppsala/DELRAPPORT_BIBLIOTEKENS_ARBETE_MED_NYANL%C3%84NDA.pdf

Prigoda, E., McKenzie, P. J. (2007). Purls of wisdom: A collectivist study of human information behaviour in a public library knitting group. *Journal Of Documentation*, 39 vol. 63, no. 1, pp. 90-114.

Regeringskansliet. (2016). *Förstärkta insatser under asyltiden*. Hämtad 2016-11-25 från <http://www.regeringen.se/artiklar/2016/10/forstarkta-insatser-under-asyltiden/>

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Resnyansky, L. (2016). Scientific justification of social policies: concepts of language and immigrant integration, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 42, no. 12, pp. 2049-2066.

Rienecker, L. & Stray Jørgensen, P. (2008). *Att skriva en bra uppsats*. 2., [rev. och uppdaterade] uppl. Malmö: Liber

Riggs, E., Block, K., Gibbs, L., Davis, E., Szwarc, J., Casey, S., Duell-Piening, P. & Waters, E. (2012). Flexible models for learning English are needed for refugee mothers, *Australian Journal of Adult Learning*, vol. 52, no. 2, pp. 397. Hämtad 2016-12-15 från <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1000188.pdf>

SFS 2016:752. *Lag om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige*. Stockholm: Justitiedepartementet L7

Siddike, M.A.K., Umemoto, K. & Kohda, Y. (2014). *Transformation of Public Libraries: Co-creation of Values at Multipurpose Community Learning Centers*. doi:10.1109/IIAI-AAI.2014.32

Socialstyrelsen. (2015) *Psykisk ohälsa hos asylsökande och nyanlända migranter – ett kunskapsunderlag för primärvården*. Hämtad 2016-09-16 från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19664/2015-1-19.pdf>

Stigendal, M. (2008). *Biblioteket i samhället: en gränsöverskridande mötesplats?*. Lund: BTJ

Svensk Biblioteksforening. (2008). *Framgångsrikt, men förbisett: om bibliotekets betydelse för integration*. Hämtad 2016-09-15 från <http://www.biblioteksforeningen.org/material/framgangsrikt-men-forbisett-om-bibliotekens-betydelse-for-integration/>

Svensk biblioteksforening (2016). *Bibliotekens arbete med nyanlända*. Hämtad 2016-09-16 från <http://www.biblioteksforeningen.org/wp-content/uploads/2016/09/NYANLANDA-WEBB.pdf>

Svensson, C., & Wall, J. (2012). *Språkcafé och integration – Om språkcaféets betydelse för dess deltagares integrationsprocess* (Kandidatuppsats, Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT). Hämtad 2017-01-02 från <http://hdl.handle.net/2320/11120>

Södergren, A. (2014). *"Man behöver språket för att visa sig som människa" – Språkcaféer – en väg till empowerment* (Kandidatuppsats, Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT). Hämtad 2017-01-02 från <http://hdl.handle.net/2320/13384>

Svenska Unescorådet. (2006). *Unescos folkbiblioteksmanifest och skolbiblioteksmanifest*. Hämtad 2016-09-27 från <http://www.biblioteksforeningen.org/wp-content/uploads/2012/05/Unesco.pdf>

Svensk biblioteksforening. (2015). *Upprop för biblioteken och människor på flykt*. Hämtad 2016-12-05 från <http://www.biblioteksforeningen.org/biblioteken-och-manniskor-pa-flykt/>

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 2016-10-13 från http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Wildemuth, B. M. (2009). *Applications of social research methods to questions in information and library science*. Westport, Conn.: Libraries Unlimited

Vårheim, A. (2011). Gracious space: Library programming strategies towards immigrants as tools in the creation of social capital. *Library & Information Science Research*, 3312-18. doi:10.1016/j.lisr.2010.04.005

Vårheim, A. (2014). Trust and the role of the public library in the integration of

refugees: The case of a Northern Norwegian city. *Journal Of Librarianship & Information Science*, 46(1), 62-69. doi:10.1177/0961000614523636

Yoshida, Y. (2016). Creating a space for autonomous learning and citizen involvement in collaboration with a public library. *New Library World*, 117(9/10), 659-672. doi:10.1108/NLW-04-2016-0023

Bilagor

Bilaga A: Intervjuguide

- Hur går en språkcaféträff till?
- Vad lär du dig på språkcaféet?
- Har du gått/går du på någon annan svenskundervisning? Om ja, vad skiljer den undervisningen från språkcaféerna?
- Varför går/gick du på språkcaféet?
- Vad tycker du om att träffas och samtala i grupp?
  - Gruppens utformning (1-2 cirkelledare och 5-10 deltagare)? Är det lätt/svårt att få bra kontakt med de andra deltagarna och cirkelledarna?
  - Hur brukar stämningen i gruppen vara?
- Har språkcaféet påverkat dig på något sätt? Om ja, hur då?
- Finns det något du tycker borde vara annorlunda med språkcaféet? Något du skulle vilja förbättra? Om ja, vad då?
- Tror du språkcaféer kan vara till hjälp för nyanlända i Sverige?
- Har du några funderingar eller frågor du vill ta upp?